Carl Asschenfeldt-Hansen

Gullgruben: Galaterbrevet

En bibelforklaring (1902–03)

Oversatt til norsk
Gamle stier · gamlestier.no

Carl Asschenfeldt-Hansen: *Gullgruben: Galaterbrevet* (En bibelforklaring (1902–03)).
Tekstene er frie fordi forfatterne døde for mer enn 70 år siden. Oversettelsene er eget arbeid.
Bibelsitatene er fra Norsk Bibel 88/07.
Boka kan leses, skrives ut og deles fritt. Den nyeste utgaven finnes alltid på gamlestier.no.
Utgave 25. november 2026.

Innhold

Innledning til Galaterbrevet 1
394. Overskrift og hilsen med en særskilt innledning der vi møter brevets grunntoner (1,1–10) 3
375. Paulus viser ut fra det han har opplevd, at han ikke hadde evangeliet han forkynte, fra mennesker, men fra Kristus selv, og at han slett ikke bare var en læresvein av de første apostlene (1,11–24) 6
396. Paulus vitner om at han også senere, ved apostelmøtet i Jerusalem, ble anerkjent som likemann med de eldre apostlene i apostelembetet (2,1–10) 8
397. Paulus vitner om hvordan han i Antiokia hevdet sin selvstendighet som apostel, som Peter selv hadde anerkjent, mot Peters egen vaklen (2,11–21) 11
398. Paulus refser galaterne fordi de uforstandig slår inn på lovens vei. Kristus har kjøpt oss fri fra lovens forbannelse, for at vi ved troen skal få den lovede velsignelsen (3,1–14) 14
399. Løftet til Abraham kunne ikke gjøres ugyldig av loven som kom senere (3,15–18) 17
400. Lovens oppgave var å være tuktemester (oppdrager) til Kristus, i ham er løftet ved tro oppfylt (3,19–29) 19
401. Lovens tid var nødvendig så lenge arvingen var umyndig og et lite barn. Men tidens fylde er kommet, og med den full adgang til barnekårets rikdom (4,1–7) 22
402. Paulus sier at han er redd for hvordan det står til med galaterne, og minner dem om den store kjærligheten de en gang hadde til ham (4,8–20) 24
403. Trellkvinnens barn og den frie kvinnens barn (4,21–31) 27
404. «Dere er skilt fra Kristus, dere som vil bli rettferdiggjort ved loven» (5,1–12) 30
405. Nådens frihet må ikke misbrukes som påskudd for kjødet, men vise seg i et hellig liv som Åndens frukt (5,13–26) 33
406. Formaning til å hjelpe hverandre til rette når noen faller, med et saktmodig sinn, og til å være takknemlige mot dem som lærer oss Ordet (6,1–6) 36
407. «Det et menneske sår, det skal han også høste» (6,7–10) 38
408. Vranglærerne søkte sin egen ære, men Kristi kors er apostelens eneste ros (6,11–18) 40
Om Carl Asschenfeldt-Hansen 43

Innledning til Galaterbrevet

Omtrent midt i Lilleasia lå landskapet Galatia. Det hadde navnet sitt etter innbyggerne, galaterne. Galater er egentlig det samme som kelter eller gallere. Omkring år 300 før Kristus utvandret disse folkene fra hjemmet sitt i det vestlige Europa (Gallia, det nåværende Frankrike) mot øst og nådde helt til Lilleasia. Omkring midten av det tredje århundre før Kristus hadde de slått seg til ro i en del av Frygia, som nå fikk navnet Galatia etter dem. Omkring år 25 før Kristus ble Galatia lagt direkte under Romas styre. Slik var forholdene i apostlenes tid.

Språket deres var med tiden blitt gresk. Om Paulus besøkte Galatia på sin andre eller allerede på sin første misjonsreise, avhenger av hvordan en forstår Galatia. Det kan bety bare selve det galatiske landskapet, eller den romerske provinsen Galatia. Den var betydelig større, så byene i Lykaonia som Paulus besøkte på sin første reise – Ikonium, Lystra og Derbe – kunne regnes med. På kartet vårt over Paulus' reiser (se s. 90) er Galatia tatt i den videre betydningen. Etter det må de galatiske menighetene særlig forstås som den rike frukten av Paulus' første misjonsreise.

De som derimot forstår Galatia i snevrere betydning, om det gamle galatiske området, må legge grunnleggelsen av menigheten i Galatia til den andre misjonsreisen, som det fortelles om i Apostlenes gjerninger kapittel 16. Også på hans tredje reise fortelles det at han dro «gjennom hele det galatiske land og Frygia, og styrket alle disiplene» (Apg 18,23).

Av apostelens ord i Gal 4,13 hører vi at det var «på grunn av skrøpelighet i mitt kjød» han første gang forkynte evangeliet for galaterne. Det kan ha vært på grunn av sykdom. Eller, hvis en legger hans første virksomhet i Galatia til den første misjonsreisen, kan det ha vært på grunn av forfølgelse og mishandling (se steiningen i Lystra som er omtalt i Apg 14).

Videre hører vi i Gal 4,14–15 at galaterne hadde tatt imot evangeliet med stor glede. Galaterne var et folk som lett ble beveget, men styrken deres lå ikke i stadighet. Det viste seg da Paulus' fiender, de jødisksinnede vranglærerne, også nådde fram til menighetene i Galatia. De fulgte etter ham overalt for å ødelegge evangeliets verk (se 2 Kor 11). Disse falske lærerne hadde nok tatt kristennavnet, men ikke sluppet fariseersinnet. Med stor list forstod de å dekke over sine uevangeliske villfarelser med grunner som tilsynelatende var hentet fra Guds ord.

Læren deres lød slik: Abraham hadde fått Guds løfte om at i ham og hans ætt skulle alle jordens slekter velsignes. Bare ved å høre til Abrahams ætt fikk en del i velsignelsen. Utenfor denne ætten var det bare forbannelse.

Paulus forkynte at Abrahams ætt skal forstås åndelig, om de troende (se Rom 4). Men disse vranglærerne tok det helt kjødelig. De lærte at hedningene først måtte bli jøder: De måtte la seg omskjære og holde Moseloven. Slik skulle de bli innpodet i Abrahams ætt og få del i den frelsen som Kristus hadde brakt denne ætten. Nøyde en seg derimot med å tro evangeliet, slik Paulus lærte, uten å la seg innpode i Israel, bedro en seg selv. Altså: Ingen frelse uten omskjærelse og oppfyllelse av Moseloven. Slik lød den besnærende talen deres.

Men skulle de lykkes med å få innpass for denne vranglæren, måtte de selvsagt samtidig nekte for at Paulus var en sann Herrens apostel. For var han det, da var jo læren hans sannhet. Vranglærerne søkte nå et feste for angrepet på Paulus' apostelembete i at han var blitt kalt på en helt annen måte enn de tolv opprinnelige apostlene. De var kalt av Herren selv mens han levde i kjødet. Men hva hadde Paulus å vise til? Et syn utenfor Damaskus – et kall der ingen hadde hørt ordene.

Dessverre hadde galaterne vist seg mottakelige for den onde sæden. Av Gal 4,16 ser det ut til at de allerede ved apostelens siste besøk hos dem hadde vist seg kjølige mot ham. I Apg 18,23 står det også at han «dro fra sted til sted gjennom hele det galatiske land … og styrket alle disiplene».

Paulus hadde den gangen gjort et kraftig arbeid for å stanse villfarelsens truende angrep. Men av dette brevet går det fram at den onde gnisten slo ut i ville flammer mens han var lenge borte under det fleråriges oppholdet i Efesos.

Den åndelige tilstanden hos galaterne var svært betenkelig. Riktignok hadde de ennå ikke latt seg omskjære (se 5,2). Men de var likevel kommet så langt bort fra evangeliets frihet og nådens vei at de allerede hadde begynt å sette sin lit til ytre gjerninger (se 4,10), slik som å overholde seremoniloven i Det gamle testamente. Etter at det fullkomne var blitt åpenbart i Kristus og var blitt deres, vendte de seg i blindhet til det ufullkomne forberedelsestrinnet!

Alt dette sørgelige var anledningen til Paulus' brev. Det faller i to hoveddeler. Først forsvarer han kallet sitt som en sann Herrens apostel. Deretter vil han føre galaterne tilbake til overbevisningen om den kristnes åndelige frihet i nåden ved rettferdiggjørelsen ved troen på Kristus. Disse to punktene utgjør hovedinnholdet fra begynnelsen av brevet til 5,12. Apostelen avslutter så brevet (5,13–6,18) med formaninger om å leve et liv som er nådens kall verdig, og ikke misbruke friheten som er dyrt kjøpt med Kristi blod, til «et påskudd for kjødet».

Stedet der brevet ble skrevet, ser ut til å ha vært Efesos. Dit reiste jo Paulus etter sitt siste besøk i Galatia (se Apg 19,1), og der ble han i over to år. Noen gamle håndskrifter sier at brevet ble skrevet i Rom, men det virker ikke troverdig. Paulus skildrer jo galaternes fall i friske farger som noe som nylig hadde skjedd, ikke så lenge etter hans siste besøk der (år 55). Tiden da brevet ble skrevet, blir derfor formodentlig omkring år 56, siden Paulus jo kom til Efesos mot slutten av år 55.

394. Overskrift og hilsen med en særskilt innledning der vi møter brevets grunntoner (1,1–10)

Allerede i overskriften (v. 1–2) understreker Paulus sterkt at apostelkallet hans er sant. Det hadde ikke sitt opphav hos mennesker og var heller ikke formidlet ved noe menneske. Det var et kall som han var innsatt i ved den oppstandne Jesus Kristus selv, og gjennom ham ved Gud Fader (v. 1). Dette er straks et sverdhugg mot de løgnene vranglærerne brukte for å gjøre apostelstillingen hans til intet.

Og når han nevner «alle brødrene som er sammen med meg» som medavsendere, ligger det en kraftig innskjerping i det: Han var ikke alene om å misbillige oppførselen deres. Han hadde hele kretsen av medarbeidere med seg i det han nå ville skrive til dem.

«Til menighetene i Galatia» viser at brevet er et rundskriv til de ulike menighetskretsene i dette landskapet.

I v. 3 har vi så den kjente hilsenen om nåde og fred. Men her får den, i likhet med overskriften i v. 1, en særegen utvidelse (v. 4–5). Paulus peker på at Kristus gav seg selv for våre synder. Det var den veien som var bestemt «etter vår Guds og Fars vilje», for å fri oss ut «fra den nåværende onde verden». Slik kaller han tiden fram til Herrens gjenkomst, en tidsalder der de onde maktene ennå råder.

Ordet om at vi er fridd ut fra verden, viser at Kristi folk ikke lenger må være av verden. Kraften i Kristi blod fører et troende menneske til brudd med denne verdens vesen.

I dette tillegget har Paulus allerede med fast hånd pekt på frelsens eneste grunn. Dermed er det med det samme utelukket både at det er nødvendig, og at det er mulig, å bli frelst ved egne lovgjerninger. Æren blir Guds alene «i all evighet» (v. 5). Det besegler apostelen med et hjertelig «Amen».

I v. 6–10 går Paulus nå straks inn på det som fylte hjertet hans. Med smerte uttrykker han sin undring over at de «så snart» (nemlig etter at de var blitt omvendt) hadde latt seg lede bort «fra ham som kalte dere ved Kristi nåde» – altså fra den levende Gud – «til et annet evangelium». For å forlate det sanne evangeliet er det samme som å vike bort fra den levende Gud.

Ellers pleier Paulus gjerne å begynne brevene sine med å takke Gud for lesernes kristenliv, og som oftest nevner han dem med særlige navn, som Guds hellige og elskede. Men ingenting av dette finner vi her i Galaterbrevet. Til det var galaternes tilstand altfor ond.

I v. 7–9 begrunner han at det å vende seg til et annet evangelium i virkeligheten er å vike fra den levende Gud. Det finnes bare ett evangelium. Vranglærernes lære var en forfalskning av Kristi evangelium. Ordet i grunnteksten betegner egentlig at Kristi evangelium blir «vendt opp ned», så hjertene blir ført vill. I v. 8–9 lyser han «forbannelse» over enhver som forkynner evangeliet annerledes enn det var blitt forkynt av Paulus og vennene hans. Og i v. 9 gjentar Paulus dette og viser til at han hadde sagt dem det før (formodentlig under sitt siste opphold hos dem).

Noe av Guds hellighets fortærende ild og majestet går gjennom dette høytidelige forbannelsesordet. Om apostelen selv eller en hellig engel fra himmelen – om det kunne tenkes – stod fram med noe som helst annet budskap enn dette ene, sanne Kristi evangelium, ville også de rammes av denne Guds dom. Sannelig, hvilket hellig alvor legger ikke dette over ansvaret for forkynnelsen! Og det er et ord vi trenger også i våre dager, da så mange vil vanne ut evangeliet om Kristi kors og likevel kalle seg kristne.

Paulus la ikke fingrene imellom. Når det gjaldt den dyrebare saken som Kristi evangelium er, brydde han seg ikke om at mennesker ville kalle ham hensynsløs. Riktignok tok Paulus stort hensyn til det enkelte menneske, der han kunne tilpasse seg uten å slå av på sannheten. Slik framstår han jo alltid, og en særlig sterk uttalelse om dette finner vi i 1 Kor 9,19–23 («For dem alle er jeg blitt alt» osv.).

Kanskje hadde vranglærerne beskyldt Paulus for å være en værhane som snudde seg etter menneskers gunst. Sannsynligvis begrunnet de det med at Paulus, som vi hører i Apg 16,3, hadde latt Timoteus omskjære «av hensyn til de jødene som bodde i de traktene», for ikke å hindre evangeliet i å få innpass hos jødene. Ja, slik kunne Paulus ta hensyn når det gjaldt å vinne noen for evangeliets sannhet. Men ville noen rokke ved selve sannheten, slik som nå i Galatia, da kjente Paulus ikke noe hensyn (v. 10).

Han var ikke som de mange som er så redde for å støte mennesker at de ikke tør tale rett ut. Nei, han kjente sitt ansvar overfor Gud. Det var ham han ville tale til lags. Slik sakene stod, kunne det ikke være tale om å se på menneskers gunst.

For alle troende mennesker, men særlig for alle prester, ligger det et alvor i dette ordet: «Dersom jeg ennå søkte å være mennesker til lags, da var jeg ikke Kristi tjener.» Der det gjelder Herrens dyrebare sannhet, må sverdet dras, og en må hugge til med Åndens sverd.

Du som av den lille flokk,
svak og sky og redd nok,
gjorde kjemper sterke,
skap du også av oss en hær

som tør svinge Åndens sverd
under korsets merke.

375. Paulus viser ut fra det han har opplevd, at han ikke hadde evangeliet han forkynte, fra mennesker, men fra Kristus selv, og at han slett ikke bare var en læresvein av de første apostlene (1,11–24)

I dette avsnittet kommer vi til den historiske begrunnelsen for det Paulus allerede hadde sagt i overskriften (v. 1): at apostelkallet hans kom direkte fra Herren. Dette historiske vitnesbyrdet, som bygger på en rekke kjensgjerninger fra apostelens liv, går til slutten av kapittel 2.

I v. 11–12 legger han fram selve saken som han nå vil vitne om for dem: Evangeliet var blitt gitt ham «ved Jesu Kristi åpenbaring», det vil si ved åpenbaring fra Herren Jesus. Like lite som de andre apostlene hadde han vært læresvein hos mennesker.

Først viser han (v. 13–23) at han ikke hadde fått undervisning i evangeliet av mennesker i hele tiden fram til han trådte fram som hedningenes apostel. Før han ble omvendt, kunne det ikke ha skjedd. Til det var hans uvanlige hat til Guds menighet og hans helt overordentlige nidkjærhet for «overleveringene fra fedrene» altfor stor. Galaterne hadde jo hørt hvordan han den gangen hadde levd (v. 13–15). Med «overleveringene fra fedrene» må vi forstå fariseernes overleveringer og lærdommer. Den gangen hadde det altså ikke vært noen forbindelse mellom ham og de eldre apostlene.

Heller ikke siden hadde han vært en læresvein av dem. Det vitner han videre om i det som følger, for å vise dem at Gud hadde stilt ham likt med de første apostlene. Først understreker han (v. 15–16) at det var Gud som i sin frie nåde hadde utvalgt ham til denne gjerningen «fra mors liv», helt fra fødselen av. Og Gud hadde kalt ham til den ved å åpenbare sin Sønn i ham, for at han skulle forkynne denne Guds Sønn blant hedningene. Det var ikke menneskelig påvirkning, men Guds særlige inngripen som hadde gjort motstanderen Saulus om til en Paulus.

Og med dette hang det sammen at han etter sin omvendelse ikke begynte med å søke råd hos «kjøtt og blod» – slik betegner han menneskene i deres skrøpelighet. Han begynte heller ikke med å dra opp til Jerusalem til de eldre apostlene, men dro straks av sted til Arabia. Det var Auranitis, landskapet sørøst for Damaskus, som den gangen ble regnet med til Arabia.

Sammenhengen sier oss hvorfor han gjorde denne reisen: Han ville være alene med Herren og få sitt lys direkte fra ham. Først etter denne stille tiden, som nok varte en stor del av de tre årene som er nevnt i v. 18, var han kommet tilbake til Damaskus (v. 17).

Videre viser Paulus (v. 18–20) at hans første opphold i Jerusalem etter omvendelsen hadde vært så kort at det heller ikke da kunne være tale om at han hadde fått visdommen sin fra apostlene. Han hadde bare vært der i femten dager. Av apostlene hadde han bare talt med Peter. I tillegg hadde han selvsagt sett Jakob, Herrens bror, som i mange år var forstander for menigheten i Jerusalem. At det var slik, bevitner Paulus høytidelig for Guds åsyn (v. 20).

Straks etterpå var han kommet til «bygdene i Syria og Kilikia» (v. 21). Rent ytre var han altså raskt blitt skilt fra apostelmenigheten.

I Apg 9,30 forteller Lukas hvorfor han forlot Jerusalem så raskt: Jødene i Jerusalem ville slå ham i hjel. Over Cesarea, først sjøveien og siden landeveien gjennom Syria, var han så kommet til hjemstavnen sin i Kilikia. Slik var han «personlig … ukjent for de judeiske menighetene» (v. 22). Det eneste disse menighetene hadde hørt om ham, var at den tidligere forfølgeren «forkynner nå den troen som han før prøvde å utrydde» (v. 23).

«Og de priste Gud for meg», sier Paulus. Han nevner nok også dette for å slå fast den sterke motsetningen mellom gleden i Herren over ham hos de judeiske menighetene og den hatefulle opptredenen mot ham fra de jødisksinnede vranglærerne i Galatia.

Altså: Paulus' åndelige oppdragelse hadde vært helt selvstendig. Den var blitt ledet av Herrens egen hånd, slik som de første apostlenes.

396. Paulus vitner om at han også senere, ved apostelmøtet i Jerusalem, ble anerkjent som likemann med de eldre apostlene i apostelembetet (2,1–10)

I dette avsnittet skildrer Paulus først møtet sitt med de eldre apostlene. Det var det kjente møtet i Jerusalem som skildres i Apostlenes gjerninger kapittel 15, og som kom i stand på grunn av de jødiske vranglærernes opptreden i Antiokia. På dette apostelmøtet var det jo nettopp spørsmålet om Paulus' forkynnelse og om de hedningkristnes frihet fra Moselovens åk som ble drøftet og avgjort. Møtet fant sted i år 51.

Andre forstår dette om reisen til Jerusalem som er omtalt i Apostlenes gjerninger kapittel 18. Men Paulus ble formodentlig omvendt i år 35, og hans første besøk i Jerusalem fant sted omkring år 38. De fjorten årene (2,1) betegner nok tiden mellom hans første og andre møte med apostlene, og da kan de godt stemme med apostelmøtet. Riktignok hadde Paulus i år 44 vært i Judea, kanskje også i Jerusalem, sammen med Barnabas med en gave fra menigheten i Antiokia til brødrene i Judea. Men ved den anledningen var det slett ikke tale om forhandlinger med apostlene. Gaven ble sendt «til de eldste» (se Apg 11,30).

Paulus forteller (v. 2) at han dro opp til Jerusalem «etter en åpenbaring». Allerede i dette avviser han vranglærernes beskyldning om at han hadde gjort denne reisen fordi han visste seg underordnet de eldre apostlene. Nei, sier Paulus, det var slett ikke grunnen. Det var fordi Herren uttrykkelig hadde vist at denne reisen var hans vilje.

Den gangen hadde Paulus jo allerede begynt sin løpebane som apostel. Han hadde fullført sin første misjonsreise. Dermed hadde han et levende segl fra Gud på sin apostelgjerning: Den forkynnelsen av evangeliet som han hadde båret fram, hadde ikke vært et løp «forgjeves», men et løp etter Guds vilje. Denne forkynnelsen sin hadde han lagt fram for menigheten i Jerusalem, og «særskilt» for «dem som gjaldt mest», altså på et eget møte med dem. Med «dem som gjaldt mest» mener han, som vi ser av v. 9, Jakob, Peter og Johannes.

Som bevis på at forkynnelsen hans var riktig, viser han til at den troende grekeren Titus, som var med ham, ikke engang ble tvunget til å la seg omskjære. De som gjaldt mest, og menigheten i Jerusalem la ikke det minste press på Titus i den saken. Det gjorde de nettopp fordi de var enige med Paulus i at «de falske brødre» som hadde sneket seg inn med fariseisk tankegang, ikke på noen måte skulle få medhold.

Disse falske jødekristne hadde ikke brakt forvirring blant de hedningkristne i Antiokia som utsendinger fra Jerusalem. Nei, de hadde listet seg inn på egen hånd, med et ondt øye til den evangeliske friheten. Paulus gjentar (v. 5) at han og den sanne menigheten i Jerusalem ikke et øyeblikk vek eller gav etter for disse vranglærerne. Nei, de stod fast, «for at evangeliets sannhet skulle stå fast» hos de hedningkristne. («Hos dere», sier han, fordi også galaterne hørte med blant de hedningkristne.)

Det var altså full enighet mellom Paulus og Barnabas på den ene siden og menighetens ledere i Jerusalem på den andre. Det stadfester Paulus videre (v. 6–9). «De som gjaldt mest, påla meg ikke noe i tillegg», sier han. Tvert imot erkjente de at den samme Guds kraft som hadde lagt apostelembetet i Peters hånd, også hadde lagt det i Paulus' hånd. (Peter nevnes fordi han på den tiden var den mest framstående.)

Støttene i menigheten i Jerusalem erkjente den Guds nåde som var gitt Paulus, og gav ham samfunnshånd. De delte så å si arbeidsmarken mellom seg: Paulus fikk hedningene, mens Peter, Jakob og Johannes fikk jødene å arbeide blant.

Denne arbeidsdelingen utelukket likevel ikke at Paulus også forkynte for jødene der han traff dem spredt omkring i hedningeland på misjonsreisene sine. Den utelukket heller ikke at Peter og Johannes også forkynte Ordet for hedninger der Herren la slike ved deres dør.

Men av alt dette gikk det fram at de tre mest ansette representantene for den gamle apostelkretsen helt og fullt anerkjente Paulus som sin jevnbyrdige medarbeider, som den Herren hadde betrodd å være hedningenes apostel.

Merkelig er ordet i v. 6. Der nevner Paulus «de som gjaldt for å være noe» og føyer til: «hvor store de var, er meg det samme, Gud gjør ikke forskjell på folk». Hva mener han med det? Formodentlig vil han dermed avvise den sammenligningen, den velgingen og vrakingen mellom menighetens ledere som vranglærerne var så flinke til å lære galaterne. Det er alltid kjødelighet når mennesker gir seg inn på en slik sammenligning mellom Herrens forskjellige vitner og deres ytre verdi. Alt kommer jo an på at de har kall fra den levende Gud.

Paulus vil ikke inn på det sporet. Han vil ikke være med på å legge de gamle apostlene på vektskålen, like lite som han selv ville la seg legge på vektskålen. Gud ser ikke på menneskers person, på disse eller hine ytre fortrinn, når han ser på sine tjenere. Gud ser på troskapen mot det kallet han betror hvert enkelt av sine redskaper. Slik stod da også Paulus og Barnabas sammen med Jakob (Herrens bror), Kefas (Peter) og Johannes. De stod ikke mot hverandre som

medbeilere til den største plassen, men som ett hjerte, som medarbeidere i den samme Guds tjeneste, og hans kraft var virksom i dem.

Og denne hjerteenigheten fikk enda en stadfestelse i den avtalen Paulus nevner i v. 10: Vennene i Jerusalem hadde lagt Paulus og Barnabas på hjertet å «huske på de fattige» i modermenigheten med kjærlighetsgaver. Også dette skulle være et hjertebånd mellom de to kretsene, den jødekristne og den hedningkristne. Paulus sier at han også hadde lagt vinn på å samle inn slike gaver. Og hvor nidkjært han gjorde det, går særlig fram av Korinterbrevene, først og fremst 2 Kor 8–9.

Så var altså alt vranglærerne sa til galaterne om at Paulus stod under mål sammenlignet med de eldre apostlene, en svart løgn. Lederne i Jerusalem, støttene og søylene i menigheten der, hadde fullt ut godkjent læren hans og gitt ham samfunnshånd. De hadde stått sammen med ham nettopp i å gå mot disse vranglærernes lumske forsøk på å splitte Guds hjord og forvrenge sannheten.

397. Paulus vitner om hvordan han i Antiokia hevdet sin selvstendighet som apostel, som Peter selv hadde anerkjent, mot Peters egen vaklen (2,11–21)

Paulus har to grunner til å trekke fram sammenstøtet med Peter som han forteller om i dette avsnittet. For det første vil han rydde bort de misforståelsene og forvrengningene av denne hendelsen som vranglærerne hadde fylt galaterne med. For det andre vil han nettopp bruke den som enda et bevis for at han var fullt jevnbyrdig med den høyt ansette Peter selv.

Saken var den at Peter i Antiokia fra først av hadde levd i broderlig omgang også med de hedningkristne. Han visste jo selv så godt at i Kristus er skilleveggen mellom jøde og hedning revet ned. Ved tidligere anledninger hadde han jo også selv vitnet så klart om at dette var rett (se Apg 11,1–18 og 15,7–11).

Men så kom det noen «fra Jakob» (v. 12), det vil si jødekristne med det trange synet. Jakob, Herrens bror, unte de hedningkristne all frihet (se Apg 15,13–21), men selv holdt han seg nøye til den jødiske levemåten. Det samme gjorde disse utsendingene fra Jakob. Men de ser ikke ut til å ha hatt Jakobs frisinn på dette punktet. Da kom den gamle menneskefrykten fram igjen hos Peter. Han var redd for å synke i aktelse hos sine jødekristne venner. Derfor brøt han bordfellesskapet med de hedningkristne og levde sammen med de jødekristne.

At han som jøde for egen del hadde frihet til å holde seg etter de jødiske matforskriftene (slik som Jakob, Herrens bror), var det i og for seg ikke noe å si på. Men i dette tilfellet var det svært villedende og mot hans egen indre overbevisning. Hadde ikke Peter i møtet med høvedsmannen Kornelius fått veiledning av Herren selv om ikke å holde for urent det som Gud hadde renset? Og hadde han ikke spist sammen med Kornelius (Apg 11,3)? Jo, det hadde han.

Men med denne holdningen sin i Antiokia forvirret han jo de hedningkristne, for han kom til å rive ned det han først hadde bygd opp. Og ville de hedningkristne fortsatt ha fellesskap med ham i det daglige, ble de nå tvunget til å leve på jødisk vis. Det hele ble usant. Falske hensyn til mennesker er en slem fristelse, og faller en for den, mister en sin åndelige kraft.

Paulus så hvordan Peter oppførte seg, og hvordan også de andre jødekristne i Antiokia, ja, til og med Barnabas, lot seg rive med av Peters eksempel. Da trådte han frimodig og åpent opp mot Peter i denne saken. Peters oppførsel var jo fordømt. Alle, også han selv, visste jo godt at dette var galt. Det var å formørke sannhetens lys, som han selv hadde vært med på å sette i lysestaken. Det var hykleri, en åpen forargelse, som krevde en åpen irettesettelse.

Paulus hadde sikkert ofte måttet høre ille for at han den gangen trådte opp mot Peter. Det er ikke så behagelig å måtte gå mot en bror. Men der det gjelder «evangeliets sannhet», er det vår plikt. Det er samtidig den beste hjelpen vi kan gi vår snublende bror – bare vi kan tre fram «med ydmyk ånd», slik Paulus selv sier det i 6,1.

I v. 11–14 utvikler Paulus for galaterne hvordan det gikk til i denne saken. Så føyer han til (v. 15–21) en nærmere redegjørelse for den sanne stillingen i Kristus: rettferdiggjørelsen ved troen på Kristus og ikke av lovgjerninger.

Det har vært delte meninger om disse ordene (v. 15–21) skal regnes med til det Paulus sa til Peter, eller om de skal betraktes som en redegjørelse vendt særlig til galaterne. Paulus vender seg først uttrykkelig til galaterne igjen i 3,1. Derfor er det mest sannsynlig at det må betraktes som et ord som opprinnelig var rettet til Peter mens menigheten i Antiokia var til stede. Saken var jo også så alvorlig at en kort redegjørelse for den sanne stillingen i Herren slett ikke var overflødig. Om ikke så mye for Peters egen skyld, så for deres skyld som i Antiokia overvar hvordan Paulus trådte opp mot Peters vaklen.

Men når Paulus nå forteller galaterne hva han svarte Peter, kunne det jo også være til gagn for galaterne.

Paulus begynner med å si (v. 15–16) at de troende av Israel hadde lovens lys framfor hedningene fra fødselen av. (Når hedningene her kalles «syndere» i særlig forstand, er det nettopp fordi de levde mer blindt i synden, uten lovens tukt.) Likevel hadde de måttet oppgi enhver tanke om å vinne rettferdighet av lovgjerninger, og de hadde måttet fly i tro til Herren Jesus og hans rettferdighet for å bli frelst. Det var jo fordi de innså at de på lovens vei bare kunne nå en ytre rettferdighet og ikke en rettferdighet som kunne bestå for Gud.

Men når jødene ikke hadde kunnet nå fram ved loven, hvor urimelig var det da å tvinge hedningene inn på den veien!

Når Paulus i v. 15–16 sier «vi» – «da vi innså» og «da trodde også vi» – tar han jo med Peter (og kanskje de andre jødekristne) som de som i virkeligheten var enige med ham.

Sannelig gav ikke denne rettferdiggjørelsen i Kristus de troende jødene (eller noen som helst andre) frihet til selv å bli «syndere» i hedensk forstand, til å leve uten bånd i synden. Da var jo Kristus blitt «en tjener for synden». «Langt derifra!» sier Paulus (v. 17). Nei, Kristus er tjener for syndere, men aldri for synden.

Men om det skulle kalles synd at de troende jødene levde sammen med de hedningkristne i frihet fra de jødiske matforskriftene, da var Kristus jo blitt en tjener for synden. Da hadde han jo ført de troende jødene ut i noe syndig. Men slik var det slett ikke. Det var ikke synd å leve i frihet fra de ytre lovgjerningene.

Nei, det var derimot Peters oppførsel i denne saken som tydelig nok var en overtredelse, en synd fra hans side. Det viste seg jo klart nok ved at han igjen bygde opp skillet mellom jøder og hedninger, som han en gang selv i Åndens klarhet hadde vært med på å rive ned (v. 18).

Feilen lå altså hos Peter. I teorien, i erkjennelsen, var han klar nok. Men i praksis, i sin daglige levemåte, hadde han begynt å forlate veien til rettferdiggjørelse ved troen og slå inn på det gamle jødiske lovsporet igjen. Det var ikke noe som kunne legges Kristus til last.

I Kristus er den troende «ved loven død for loven». Loven selv viser jo bort fra seg selv og driver til Kristus, slik Paulus utvikler det så klart i Rom 7. Slik hjelper den selv synderen ut fra sitt eget åk. Men denne døden fra lovens åk gir slett ikke den troende frihet til å gjøre hva en har lyst til. (Med «jeg» trekker Paulus her fram sin egen livserfaring.) Nei, loven er en tuktemester til Kristus, og nettopp derfor leder den oss til ham. I ham er kraften til å leve et sant og hellig liv, til å «leve for Gud» (v. 19).

Kjødets vesen er å leve for seg selv, men Åndens vesen er å leve for Gud. Men vi er «korsfestet med Kristus», slik Paulus utvikler det i Rom 6. Ved livsfellesskapet med Kristus i dåpen har vi fått del i hans død, ikke bare til rettferdiggjørelse, men også til helliggjørelse. Vårt gamle, naturlige selv er dermed viet til døden. Og troens liv er å gi dette selvet sitt over i døden med Kristus og la den oppstandne Frelseren leve i oss, så han blir vårt liv. Slik når vi fram til å «leve for Gud».

Riktignok lever vi ennå «i kjødet», det vil si: Den troende er ennå i en skrøpelig, syndbesmittet menneskenatur. Men den motstanden kjødet ennå kan reise mot livet fra Gud, blir likevel overvunnet stadig på ny ved livet «i troen på Guds Sønn, han som elsket meg og ga seg selv for meg» (v. 20). Kristi kjærlighet er den seirende kraften i den troendes liv, selv om det ennå stadig går gjennom kamp til seier så lenge vi er i kjødet.

Dermed har apostelen vist at Guds nåde, rettferdiggjørelsen i Kristus ved troen, sannelig ikke gjør Kristus til en tjener for synden. Tvert imot bærer den hans troende inn i et liv for Gud som er så helt annerledes dypt enn det loven kunne bære fram til. Nei, Paulus forkastet ikke Guds nåde (v. 21), men det gjorde nettopp disse menneskene som ville tvinge de hedningkristne inn under loven. I virkeligheten ville jo Kristi forsoningsdød være forgjeves og overflødig dersom rettferdighet kunne vinnes på lovens vei.

Guds nåde i Kristi død og troen på Kristus er kraften, den eneste virkelige kraften, både til fred med Gud og til et nytt liv i ham og for ham.

O, lær meg, Jesus, Mester kjær,
ja like til min grav,
å leve, ånde, svømme her
i dette nådens hav.

398. Paulus refser galaterne fordi de uforstandig slår inn på lovens vei. Kristus har kjøpt oss fri fra lovens forbannelse, for at vi ved troen skal få den lovede velsignelsen (3,1–14)

I forrige avsnitt hadde Paulus ut fra historiske kjensgjerninger hevdet at apostelkallet hans var fra Herren og ikke fra mennesker. Nå (kap. 3,1–5,12) går han gjennom det andre hovedpunktet for galaterne: rettferdigheten ved troen og den kristnes frihet fra lovens trelleåk til barnekår hos Gud. Det er vranglærernes falske lære han her vil avsløre.

Overgangen fra det første hovedpunktet til det andre har han gjort i slutten av kapittel 2, der han gjør rede for svaret sitt til Peter. Med det er han kommet inn på den egentlige lærende delen av brevet.

Paulus begynner (v. 1) med å minne galaterne om hvordan Jesus Kristus gjennom hans forkynnelse var blitt «malt for øynene» deres «som korsfestet». Så sterkt hadde Kristi kors vært midtpunktet i apostelens forkynnelse, og så levende hadde han framstilt den lidende Frelserens død for dem, at de i Ånden liksom hadde sett Kristi kors plantet midt iblant dem. Hvor ufattelig at de nå kunne vike bort fra denne salige sannheten om at nåden i Kristi blod er nok for en synder! De var jo som «forhekset», trollbundet. Visst hadde djevelen sitt spill i alt dette, men likevel – hvor ufattelig!

Det samme må vi si den dag i dag når vi ser mennesker som vi trodde hadde smakt noe av evangeliets sødme, vende seg til pavekirkens vesen, så sterkt blandet med falsk lovlære. Hvordan er det mulig? må vi nok spørre. Men djevelen er listig, og menneskehjertet er svikefullt og ustadig. Der ligger svaret.

I v. 2–5 viser apostelen dem til deres egen kristne erfaring. For å ta fram bare dette ene punktet: Ånden fra Gud, som de hadde tatt imot med visshet om nåde – hadde de fått den ved lovgjerninger eller ved å høre troen forkynt (forkynnelsen om troen som veien til frelse)? Og ville de nå forlate denne Åndens vei, som de så godt hadde «begynt» på, og «fullende i kjød», det vil si søke frelse i

ytre gjerninger? Det ville bli en sørgelig avslutning på en god begynnelse, og i virkeligheten ingen fullendelse (v. 2–3).

I v. 4 viser han dem til alt det de hadde «opplevd». En kan tenke både på trengsler de hadde lidt, og også, kanskje heller, på de mange rike prøvene på Guds nåde som de hadde fått oppleve. Ved Åndens gave hadde Herren jo gjort mange «kraftige gjerninger» blant dem (v. 4–5). Alt dette hadde Herren utrettet ved at de hørte troen forkynt, ikke ved deres egne gjerninger. (Lovgjerninger betyr alltid det mennesket utretter ved egen kraft.)

Og skulle nå alt dette være «forgjeves»? Ville de i uforstand gi slipp på alt det Gud hadde gitt dem og virket i dem?

Apostelen føyer til: «Om det da bare er forgjeves.» Det er mest naturlig å forstå dette slik at Paulus frykter at deres skjeve veier til og med kunne føre dem lenger bort og gjøre dem mer uimottakelige enn de hadde vært før. Vi ser jo så ofte at de som har smakt noe av nåden og så viker fra den, blir enda vanskeligere å nå, mer bitre og harde enn de var fra først av. Andre forstår det likevel slik at det ligger et håp i det, at det umulig kunne være helt forgjeves. De oversetter (som Rørdam): «om det da virkelig er forgjeves».

I v. 6–9 viser Paulus til Abrahams historie. Vranglærerne brukte stadig Abrahams navn for å lede galaterne til omskjærelsen og inn under loven. De sa at bare slik kunne de få del i Abrahams velsignelse. Men Abrahams historie gav jo det klareste vitnesbyrd mot det vranglærerne påstod. Stod det ikke i Skriften (1 Mos 15,6): «Han trodde Gud, og det ble regnet ham til rettferdighet» (v. 6)? Av det fulgte jo at det er ved troen en blir Abrahams barn (v. 7).

Og dette ble også stadfestet av Skriftens vitnesbyrd om løftet som Abraham fikk så lenge før, «på forhånd»: «I deg skal alle folk velsignes» (v. 8). At denne velsignelsen ikke kunne vinnes på annen måte enn ved å holde seg til troen og bli velsignet «med den troende Abraham», gikk ugjendrivelig fram av at loven bare kunne bringe forbannelse over dem som holdt seg til dens gjerninger. For loven selv krevde ubetinget lydighet mot alle sine bud.

Det stod jo skrevet i selve loven: «Forbannet er hver den som ikke holder fast ved alt det som står skrevet i lovens bok, slik at han gjør det» (se 5 Mos 27,26). Men av det fulgte at alle som ville fram på lovens vei, ble brakt inn under forbannelsen, det vil si inn under lovens dom og dermed under Guds vrede. Paulus tar det for gitt at enhver i sin samvittighet visste at han ikke hadde oppfylt alle lovens bud.

Dette ble også stadfestet (v. 11) ut fra et profetord i den gamle pakt, ordet fra Hab 2,4, som Paulus også bruker som grunntone i Romerbrevet. Der stod det jo: «Den rettferdige av tro, skal leve.» Det var ikke lovgjerningenes vei profeten viste til. For loven taler ikke om tro, men krever gjerninger som betingelse for liv (v. 12).

Nei, dette profetordet pekte nettopp fram mot troens nådevei, som Kristus banet for oss ved sin død på korset. Fra lovens forbannelse har Kristus kjøpt oss fri. (Med «oss» tenker Paulus særlig på jødene, som var under loven, se 4,5. Men frikjøpet gjelder selvsagt alle syndere, for vi er jo alle skyldige for loven.) Og Kristus kjøpte oss fri ved selv å bli en forbannelse for oss (v. 13). Han lot

seg henge på korsets tre som en Gud hadde forkastet. Han lot seg regne blant overtredere, for at vi skulle bli frikjent og få «Abrahams velsignelse», «Ånden som det var gitt løfte om», «ved troen» (v. 13–14).

Det var den dyre betalingen for gjenløsningen, og med den ble troens nådevei banet. Guds Sønn gikk i vårt sted og tok forbannelsen til vårt beste, for at vi skulle få velsignelsen.

I v. 13 nevner Paulus ordet fra 5 Mos 21,23. Der står det at den som blir hengt (nemlig opp på et tre) fordi dødsdommen har rammet ham, er «forbannet av Gud». Slik hang vår Frelser den mørke langfredagen på korsets tre, forlatt av Gud, overgitt til Guds fortærende vrede for våre synders skyld. Ropet hans: «Min Gud, min Gud, hvorfor har du forlatt meg?» gir oss et lite innblikk i hvor dypt og forferdelig han ble en forbannelse for oss.

Men ved sin død på korset brøt han ned skilleveggen mellom jøder og hedninger (Ef 2,14). Slik kunne begge, både hedningene og jødene («vi», se v. 14), få del i velsignelsen, i Den Hellige Ånd som det var gitt løfte om, på troens vei, den eneste mulige veien for syndere.

Kjøpt fri fra loven, frelse er funnet,
Jesus er død, forløsning er vunnet,
dømte vi var, for Guds lov vi brøt,
frelst er vi ved Jesu død.

399. Løftet til Abraham kunne ikke gjøres ugyldig av loven som kom senere (3,15–18)

Paulus hadde ovenfor vist hvordan de falske lærerne hadde forvrengt betydningen av Abrahams historie for galaterne. Men en kunne jo tenke seg at de ville finne på å si noe slikt: Selv om Abraham hadde fått løftet ved tro, var det blitt gjort til intet ved lovens husholdning, som Gud hadde innstiftet senere.

Apostelen møter nå først denne mulige innvendingen. Han begynner med en egen tiltale, «Brødre», liksom for å få hjertet deres åpnet for det han nå vil si. Han vil tale «på menneskelig vis», det vil si trekke en slutning ut fra vanlige menneskelige forhold.

Blant mennesker er det jo slik at en bestemmelse om eiendom som er satt opp på rettsgyldig vis, regnes som ukrenkelig. Slik er det med våre menneskelige arveavtaler og testamenter. Hvordan skulle det da kunne tenkes at den gaven Gud fastsatte i løftet til Abraham, skulle kunne oppheves eller endres ved noe som kom til senere? Det kan så mye mindre tenkes som også loven ble gitt av Gud. Det ville jo stride helt mot at Guds vesen og vilje er uforanderlig.

Den eneste muligheten ville være om Gud selv ikke hadde bestemt at denne første nådepakten skulle bli stående, men bare være noe forbigående, en midlertidig ordning. Men slik var det ikke med løftet til Abraham. Selve ordlyden i løftet vitnet om at det først skulle oppfylles i Kristus. For løftet ble gitt til Abraham og hans ætt, «ikke: Og til dine ætlinger, som om det gjaldt mange. Men som når det gjelder én» (v. 16).

I denne entallsformen blir Abrahams ætt, som skulle arve løftet, sett som en enhet. Det var jo flere ætter etter Abraham: Ismaels, sønnen til Abraham og Hagar, og Keturas (midjanittene, 1 Mos 25). Men løftet gjaldt ikke alle disse. Det gjaldt bare den ene ætten som ved Isak og senere ved Jakob fikk løftet gjentatt om å arve landet (Kanaan som forbilde på det himmelske fedrelandet). Men denne ene ætten som løftet gjaldt, har sin fullendelse i Kristus. Han var jo i Israel som dets indre liv allerede før han kom til jorden. Løftets ætt er åndelig innesluttet i Kristus og finner altså først sin fullendelse i ham.

Av dette følger at løftet ikke var ment å være noe forbigående, men pekte ut over loven og fram mot Kristus. Derfor kunne lovens pakt, som ble gitt senere,

på ingen måte sette den pakten ut av kraft som Gud «tidligere har stadfestet» om Kristus (v. 17).[1]

Når Paulus sier at loven ble gitt 430 år etter løftet, er tallet hentet fra 2 Mos 12,40. Der står det at Israels barn hadde bodd i Egypt i 430 år. I denne sammenhengen er det jo ikke tallet i seg selv apostelen er opptatt av. Han nevner bare dette kjente tallet fra Det gamle testamente for å vise at Gud hadde gitt Abraham nådepakten århundrer før loven. For øvrig ble jo løftet til Abraham gjentatt for Isak og Jakob, og fra Jakob kom til Egypt og fram til loven, er tallet 430 ganske nøyaktig.

Hvis arven var å vinne ved loven, ville løftets pakt være gjort til intet. Men Gud gav Abraham arven ved løfte. Ethvert håp om den lovede arven ville falle bort hvis det var på lovens vei arven skulle hentes. Her gjelder det et enten–eller: enten ved tro eller ved lovgjerninger. Men Guds bestemmelse om løftet som en nådegave ved tro stod jo fast til Kristus kom med oppfyllelsen. Altså var arven ikke ved loven, men ved troen på Kristus.

[1] NB: «En pakt som Gud tidligere har stadfestet», uten «om Kristus».

400. Lovens oppgave var å være tuktemester (oppdrager) til Kristus, i ham er løftet ved tro oppfylt (3,19–29)

«Hva skulle da loven tjene til?» spør Paulus. Når arven ikke kunne vinnes ved den, hva var da meningen med den, siden Gud hadde gitt den?

Paulus' svar går stikk motsatt av vranglærernes. De påstod at loven både kunne og skulle hjelpe til rettferdighet. Paulus svarer at loven nettopp ble lagt til «for overtredelsenes skyld». Den skulle avsløre synden som bor i mennesket, som overtredelse, og slik gjøre hjertene klar for at Frelseren skulle komme, han som er fullendelsen av den ætten løftet gjaldt. Lovens husholdning var altså bare midlertidig og forbigående (ikke løftets, slik vranglærerne påstod).

At loven bare var en forberedelse, viste seg også i selve måten den ble gitt på. Apostelen framhever to sider ved lovgivningen på Sinai. For det første ble den gitt ved engler, altså ved tjenere, mens løftet ble gitt av Gud selv.

I 2 Mos 19–20, der det fortelles om lovgivningen, nevnes det riktignok ikke at engler var med. Men i Apostlenes gjerninger, i Stefanus' tale (Apg 7,53), sies det samme: Israels barn hadde mottatt loven «gitt ved engler». Og i Hebr 2,2 tales det også om loven som det ordet «som ble talt gjennom engler». Det var altså en fast overlevering blant jødene at det var slik det hadde gått til. I 2 Mos 19 finnes det også en antydning om det: Den sterke basunlyden som lot seg høre, peker mot at engler var med.

Det andre punktet som også pekte på loven som en tilleggsordning og ikke som en varig ordning av Guds forhold til mennesket, var at loven ble gitt «ved en mellommanns hånd». Moses stod som mellommann mellom Gud og folket. Men der det er en mellommann, ligger det i sakens natur at det er to parter som står overfor hverandre, hver fra sin side. Det er meningen med ordet i v. 20 om at en mellommann «ikke er for én». At det er en mellommann, viser at det må være et tosidig forhold. En slik pakt bygger altså på at begge parter oppfyller hver sin del av avtalen.

Men med løftet er det annerledes. Der er det Gud alene som gir av sin frie barmhjertighet, og mennesket skal bare ta imot. Riktignok tales det også om en mellommann i den nye pakt. I 1 Tim 2,5 står det: «For det er én Gud, og én

mellommann mellom Gud og mennesker, mennesket Kristus Jesus.» Men det var likevel på en helt annen måte enn med Moses i den gamle pakt.

Den nye paktens mellommann, vår Herre Jesus Kristus, er vår mellommann til å ta bort synden vår for Gud. Men i denne gjerningen som mellommann var han jo ett med Gud, slik Paulus skriver i 2 Kor 5,19: «Det var Gud som i Kristus forlikte verden med seg selv.» Faderen og Sønnen er ett. I den nye pakt trenger vi ikke noen jordisk, bare menneskelig mellommann, slik Moses var det i den gamle pakt. For i den nye pakt er alt sammen nådegave av Guds frie barmhjertighet i Kristus Jesus.

Her er det ikke tale om en kontrakt der Gud krever gjerninger av mennesker. Her er det bare tale om å ta imot med troens takk, og så springer gjerningene ut av troen som Åndens frukt. I den nye pakt er alt Guds gave. Og alt det Gud alene virker, er fullkomment, mens alt der menneskers gjerning skal være med, alltid blir ufullkomment. Derfor blir nådepakten den fullkomne pakten.

Men av dette følger slett ikke at det skulle være noen strid mellom loven og Guds løfter (v. 21). Det ville bare være tilfellet hvis loven var slik vranglærerne påstod: at den hadde kraft til å gjøre levende, at den kunne gi mennesker et liv som i seg selv hadde kraft til å oppfylle loven.

Men slik er det slett ikke. På den ene siden skulle loven med sine vitnesbyrd i Skriften dømme hele verden skyldig: Skriften har «innesluttet alt under synd» (v. 22). Ingen skulle ha noe å kreve av Gud, og alle skulle kjenne sin avmakt til å vinne det som var lovt, på annen måte enn ved troen på Jesus Kristus, den nådekilden som alle de troende øser av.

Og på den andre siden skulle loven samtidig holde Israel liksom innenfor et gjerde, holde det «i varetekt», slik at det stadig kunne holde kursen mot troens kilde. Loven skulle stadig hindre de ærlige israelittene i å komme inn på selvrettferdighetens veier.

Slik ble loven en forberedende oppdrager fra Gud. Den skulle gjøre hjertene mottakelige for Kristus, fylle dem med erkjennelse av deres skyld og udugelighet og slik drive dem fram mot rettferdiggjørelsen av tro (v. 24).

Men nå, da troens husholdning i Kristus er opprettet (v. 25), er vi ikke lenger under tuktemesteren, sier Paulus. Dette gjaldt alle troende israelitter, og det gjaldt også alle troende hedningekristne: Barnekårets dager var nå kommet, «ved troen på Kristus Jesus» (v. 26), på grunnlag av nåden som er gitt i dåpen. Den nåden kan med ett ord kalles Kristus, for ham selv ble vi ikledd da vi ble døpt til ham (v. 27).

Bildet om å bli ikledd er hentet fra et klesplagg som dekker oss. I kraft av dåpens nåde er et troende menneske ikledd Kristus. I livet gjelder det å virkeliggjøre dette daglig (se Rom 13,14: «Ikle dere Herren Jesus Kristus»). Troen er betingelsen (v. 26), dåpens nåde grunnvollen for vår frelse (v. 27). Barneretten er gitt oss i vår dåp, men den tilegnes ved troen. Vi ser altså av v. 26–27 at vi skal grunne vår tro på vår dåp, ikke vår dåp på vår tro. Og hele dåpens nåde er svært vakkert sammenfattet i dette at vi fikk Kristus som klesdrakt til å skjule vår skam.

Ved denne nådens frelsesvei var jøder og grekere smeltet sammen. Skilleveggene i gudsdyrkelsen var falt («her er ikke jøde eller greker»), og de sosiale med («her er ikke trell eller fri»). Det gjaldt i den forstand at trellene så vel som de frie bare hadde én og samme frelsesvei å gå. Her ble det heller ikke spurt om det var mann eller kvinne. «For dere er alle én i Kristus Jesus», sier Paulus. Alle som tror på Kristus, har jo sitt felles liv i ham, den ene sanne Frelseren (v. 28).

Men Kristus var jo fylden og fullendelsen av Abrahams ætt (se v. 16). Hører vi ham til, da er vi i ham tatt opp i Abrahams ætt og blitt de rette arvingene etter løftet, arvinger til det himmelske fedrelandet med all Guds nåde.

Altså er det ikke ved omskjærelse og lovgjerninger, men ved troen på Kristus, på dåpens grunn, at en blir arving til den velsignelsen som ble lovt Abraham.

Tenk, jeg er døpt!
Jeg, som ble født som den fattigste synder,
er dog så rik som Guds ord meg forkynner,
for jeg ble født til et levende håp,
alle de helliges arv i min dåp.

401. Lovens tid var nødvendig så lenge arvingen var umyndig og et lite barn. Men tidens fylde er kommet, og med den full adgang til barnekårets rikdom (4,1–7)

Dette lille avsnittet utdyper 3,24–26. Det skal vise at lovens tid hadde sin rett og var nødvendig (v. 1–3), men også at lovens herredømme nå var forbi og det fulle barnekåret var kommet (v. 4–7).

Apostelen bruker bildet av den rike, men ennå umyndige arvingen. «Så lenge arvingen er barn», står han jo på linje med trellen i den forstand at hans personlige frihet på mange måter er innskrenket. Han rår ennå ikke over godset og kan ikke selv bestemme hva han skal gjøre og la være. Som alle barn må han leve under bud og befaling. Han står «under formyndere og forvaltere til den tiden som hans far før har fastsatt» (v. 2).

«Formyndere» burde kanskje heller gjengis med «oppdragere», for her er det jo ikke tale om at faren er død. Forvalteren er han som styrer hus og gods i farshuset, og arvingen er selvsagt også ennå avhengig av ham. Dette kjenner vi jo så godt fra de rike adelige hjemmene her på jorden. Men ingen har et rikere og mer høyættet hjem enn arvingene til løftet. Guds hus står langt over enhver jordisk konges og keisers hus, så sant som Gud er kongenes Konge og herrenes Herre.

Den umyndige arvingen står ikke bare for Israels folk, men for både jøder og hedninger (selv om jødene kommer først). For hele menneskeheten, både jøder og hedninger, er jo i Kristus bestemt til å arve løftet til Abraham. For hver enkelt står adgangen åpen, så sant han vil ta imot den i tro.

Før tidens fylde var kommet, stod hele menneskeheten på det forberedende barnetrinnet, «trellbundet under verdens barnelærdom» (v. 3). Det så en jo klarest hos Israels folk. I hele sitt liv hadde de lovens forskrifter over seg like ned til de minste enkeltheter. Det var visst til deres beste, slik det er godt for hvert barn å være under streng tukt. Heller ikke Israels barn var ennå kommet inn i himlenes rike (se Herrens ord om døperen Johannes, Matt 11,11). Moseloven, tatt for seg selv og sett bort fra løftet, kunne ikke føre inn i himlenes rike.

Men også hedningene hadde sin «barnelærdom», og den måtte i enda høyere grad kalles «verdens». Hos hedningene var det hele jo enda mye ringere, i beste fall bare famlende forsøk på å tjene en Gud de ikke kjente.

Men tidens fylde kom (v. 4) («den tiden som hans far før har fastsatt», se v. 2). Tiden blir sammenlignet med et kar som fylles dråpe for dråpe, til det fastsatte punktet kommer da karet er fullt.

«Gud utsendte sin Sønn», står det. Det ligger i dette at denne Sønnen var til som Guds Sønn før han ble utsendt for å være menneske. Han gikk inn i menneskeverdenen og lot seg føde av en kvinne for å frelse slekten som den andre Adam, på menneskeslektens vegne. Han gikk inn under loven («født under loven») for å bære dens dom for oss. Slik skulle han kjøpe dem som var bundet av loven, fri fra lovens tunge hånd og (v. 5) gi dem fullt barnekår (adopsjon som sønner).

Gud gir alle troende visshet om at de eier dette barnekåret, ved at han har «sendt sin Sønns Ånd inn i» hjertene deres. Den Ånden legger ropet «Abba, Far!» på leppene deres. Slik tør de i Jesus Kristus nærme seg Gud med den frie sønnens tillitsfulle frimodighet, som kjære barn til sin kjære Far (v. 6).

Nå er umyndighetens trellestand forbi. Sønnen har tatt over arven og kan glede seg over arvens goder (v. 7). Nå er det ikke lenger forskrift her og forskrift der. Kristi Ånd leder det troende hjertet til hele sannheten i åndelig myndighet. Det betyr ikke at lovens bud blir opphevet, men at de blir oppfylt etter sitt dype åndelige innhold for den som lever i Kristus.

Når Paulus sier at Gud har sendt sin Sønns Ånd inn i de troendes hjerter, bruker han nettopp dette uttrykket for å knytte barnekårets Ånd sammen med Kristi forsoningsverk, med at den enbårne Sønnen gav seg selv for oss.

Dette lykkelige kåret hadde også galaterne fått, og nå prøvde vranglærerne, i løgnens fars tjeneste, å svike dem for denne lykken. Men et slikt lykkelig kår har alle døpte mennesker fått adgang til. Hvor sørgelig når en lar fienden få makt til å lede en bort fra all denne nåden og inn på de golde, tørre veiene der en vil bli rettferdig ved seg selv og sitt eget strev.

Tenk, jeg er døpt!
Gud er min Fader, hos ham har jeg hjemme,
å, la meg ikke den nåden glemme,
la meg da aldri ved noen makt
svikte min gode samvittighets pakt.

402. Paulus sier at han er redd for hvordan det står til med galaterne, og minner dem om den store kjærligheten de en gang hadde til ham (4,8–20)

Også hedningene hadde vært i trelldom, selv om det var en annen slags trelldom enn Israels. Galaterne hadde jo trellet under avgudene sine, «under de gudene som i virkeligheten ikke er guder» (v. 8). Med det stempler apostelen avgudene som løgnbilder som ikke var det folk holdt dem for. Hele denne falske gudsdyrkelsen var jo ikke annet enn ytre trellevesen, drevet fram av frykt eller av kjødelige lyster. Men den gangen kjente de jo heller ikke ennå den sanne Gud.

«Men nå» (v. 9) fantes det ingen unnskyldning. Hvordan kunne de nå, da de kjente den levende Gud – eller, for å bruke et uttrykk som veier enda tyngre, «er kjent av Gud» – igjen vende tilbake til «den svake og fattige barnelærdom» og gi seg inn under trelldom på ny (v. 9)? Og det gjorde de ved å gi seg inn under Moselovens ytre bud og forskrifter. Etter sin ytre form hørte de bare forberedelsens tid til. De var bare svake og fattige første begynnelser, i motsetning til den rike herligheten som i Kristus var kommet til dem.

I v. 10 nevner Paulus noe av det galaterne allerede hadde tatt opp etter jødene. De «tok vare på dager» (den jødiske sabbaten) og måneder (kanskje tenkes det på nymånefestene eller på visse måneder i året som jødene holdt for særlig hellige, slik som måneden tisjri, den sjuende måneden, og flere andre). Videre tok de vare på høytider (slik som påske, pinse og løvhyttefesten) og år (sabbatsår: hvert sjuende år skulle være et hvileår).

Alt dette, som etter sin ytre form hørte til den lovpakten som var forbi, hadde galaterne nå under vranglærernes villedende innflytelse begynt å se på som nødvendig til frelse.

Også den nye pakt har helligdager, hviledager og høytider, men i en annen skikkelse: som nådegaver fra Gud og slett ikke som en vei til salighet.

Paulus sier (v. 11) at han er redd for at arbeidet hans blant dem skulle ha vært forgjeves, så urovekkende så det ut med alt det ytre som galaternes hjerter hadde latt seg lede inn i. I v. 12–20 lyder røsten hans nettopp som en mors angst

for sitt barn som har kommet på avveier. Ordene blir så inntrengende at han liksom ber og trygler dem. Han søker å få tak i kjærligheten deres, der han ikke lenger tør håpe på å oppnå noe av deres lydighet.

Han stiller seg ved siden av dem som en bror og ber dem om at de må «bli som jeg», altså dele hans frihet fra loven, slik han jo er blitt som de. Selv om han var jøde, hadde han jo gitt opp loven som vei til frelse og i troens frihet stilt seg side om side med hedningekristne. Om de bare, som han, ville holde fast ved sin frihet fra loven og åpne seg for hans kjærlige formaning!

Ellers var det jo ingenting mellom dem. «Dere har ingen urett gjort meg», sier han. Og han minner dem om all den kjærligheten de viste ham i tidligere dager (v. 13–15), da han første gang forkynte evangeliet blant dem. Minnene fra den første kjærlighets tid har stor makt til å bløtgjøre hjertet. Det kjenner vi fra oss selv.

Vi ser av disse versene at Paulus var syk da han første gang forkynte blant galaterne. I v. 13 står det: «Dere vet jo at det var på grunn av skrøpelighet i mitt kjød jeg første gang kom til å forkynne evangeliet for dere.» Oppholdet hans blant dem ser altså ut til å ha kommet av legemlig svakhet. Denne svakheten ser til og med ut til å ha vært av et slag som satte galaterne på prøve. Den kunne lett ha fristet dem til å vende seg fra apostelen med hån og forakt.

Noen har gjettet på at det var en pinefull øyesykdom, med tanke på det apostelen sier i v. 15: «Hadde det vært mulig, så hadde dere revet ut øynene deres og gitt meg dem.» Andre tenker på sår etter mishandling. Vi vet det ikke.

Det er nok å vite at galaterne ikke hadde latt seg skremme av det. Selv om de var blitt satt på prøve ved å se evangeliets sendebud i så stor ringhet, hadde de tatt imot Paulus «som en Guds engel», som et sendebud fra himmelen, ja, «som Kristus Jesus selv» (v. 14). De hadde forstått at det var Frelseren selv som besøkte dem i Paulus' skikkelse. Og hvor «priste de seg salige» den gang for evangeliet Paulus brakte dem!

Og nå spør Paulus: «Så er jeg da blitt deres fiende ved å si dere sannheten?» (v. 16). Men han forstår nok hva grunnen var til dette sørgelige omslaget fra inderlig kjærlighet til kulde mot ham. Det er forførerne deres, de jødiskkristne vranglærerne, som står bak. Disse falske lærerne er ivrige etter galaterne, det innrømmer Paulus (v. 17). Men det er en ond iver, som bare går ut på å skille de galatiske kristne fra Paulus, ja, fra alle andre enn dem selv, for å gjøre galaterne til deres personlige tilhengere.

Det er jo alltid sektstifternes kreftskade at de vil vinne noe for seg selv. Egen ære er med i spillet.

Paulus innrømmer at det er godt å vise iver (v. 18), bare det er i det gode. Da ville det være godt for galaterne til enhver tid, og ikke bare når Paulus var hos dem. I dette ordet ligger det en særlig tukt for galaterne, en antydning om at de var blitt slappe i den rette iveren for sannheten. Det er likevel kanskje mest riktig å oversette v. 18 slik: «Det er godt å være gjenstand for iver i det gode» osv.

Men den iveren galaterne nå var gjenstand for eller selv viste, fylte Paulus med inderlig smerte. Han kjente liksom på ny en mors fødselsveer for disse barna sine, slik han hadde kjent dem første gang da han ved sitt misjonsarbeid

hjalp dem til det nye livet i Gud. Kristus hadde ennå ikke rett «vunnet skikkelse» i dem, det merket han med sorg (v. 19).

Hvor han lengtet etter å være hos dem, så han kunne slå an den rette tonen blant dem, den tonen som nå trengtes. «Jeg er rådvill med dere», sier han. På avstand var det så vanskelig å vite hvordan han nå skulle «endre» sin røst for å slå på de strengene som kunne virke best (v. 20).

I dette avsnittet blottlegger Paulus virkelig hvor dypt hjertet hans var grepet. Han var ikke tørr og kjølig overfor disse sjelene, å nei! Frelserens tårer over at verket som var så godt begynt i disse vennene hans, ble ødelagt, brant i Paulus' sjel. Hvor godt det er når vi vil hjelpe venner som snubler, og rettlede de troende, at vi da kan gjøre det med den inderlige kjærlighetens tårer i oss. Da kan vi slå an de rette strengene i hjertet, så Kristus kan vinne skikkelse både i dem vi vil hjelpe, og i oss selv. Ja, det skal være vår bønn til Herren:

Hjelp oss til helt i din kjærlighet oss å senke,
så ett og alt i oss du bli kan,
så du vårt hjerte fast til ditt kan binde,
så du i oss din skikkelse kan vinne,
o Frelsermann.

403. Trellkvinnens barn og den frie kvinnens barn (4,21–31)

Etter at hjertet hans brøt ut i sterke følelser, slik vi så i forrige avsnitt, tar apostelen igjen fatt på den stille, belærende utviklingen av tanken.

Her er det noe alle som forkynner Ordet, særlig bør merke seg. Den direkte, inntrengende henvendelsen til tilhørerne ut fra hjertets følelser har sin rett og sin plass i forkynnelsen, men den har også sine grenser. Å tale følelsenes sterke språk hele tiden hører ikke hjemme der. Det sløver mottakeligheten og svekker virkningen. Som Paulus må vi igjen og igjen tilbake til den rolige, stille utviklingen av sannheten, slik at lyset fra den sunne lære kan vekke liv og la det vokse fram. Det er en åndelig sunn måte å forkynne evangeliet på.

Det Paulus nå vil legge leserne på hjertet, henter han fra Guds ord i Det gamle testamente, fra beretningen om forholdene i Abrahams hus. Allerede der finner vi motsetningen mellom lovvesenet og nådens frie stand. Han spør om de ikke hørte loven (v. 21) – med loven menes her de fem Mosebøkene – når de nå var så ivrige etter å være under loven. I det følgende taler Paulus et dristig, bestemt språk og slår klart og tydelig ned på vranglærerne. Guds Ånd har åpenbart sagt ham at slik måtte røsten lyde, for at galaterne kunne bli hjulpet.

I menighetens forsamlinger ble også Det gamle testamente lest opp, så galaterne kjente godt historien om Abraham. Hadde de ikke lagt merke til den lærdommen som lå i den? Abraham hadde jo to sønner. Den ene, Ismael, var avlet på kjødelig vis med tjenestekvinnen Hagar. Den andre, Isak, var sønn av den frie kvinnen Sara, og fødselen hans skyldtes Guds løftesord (v. 22–23). I dette ser Paulus et forbilde på de to paktene, de to slags Abrahams barn.

Hagar og Ismael svarer til Israel etter kjødet. Det var det Israel som i det ytre holdt seg til loven fra Sinai berg, men ble værende i trelldom fordi det ikke delte Abrahams tro og ikke tok imot løftet om troens frihet av nåde. Sinai berg, lovens berg, lå i Arabia utenfor løftets land. På samme måte var Hagar fra et fremmed land og stod utenfor løftet som hvilte over Abrahams hus. Forbildet lå så mye nærmere som selve navnet Hagar betyr stein, klippe på arabisk (hadsjar).

Når Sinai-loven blir tatt for seg selv, som et mål i seg selv, og en ikke vil se loven som en forberedelse til at løftet skal bli oppfylt, da «føder» den «barn til trelldom». Den «svarer til det Jerusalem som nå er, for det er i trelldom med sine barn», sier Paulus (v. 24–25). Den svarer til det Jerusalem som ikke ville kjenne

sin besøkelsestid og ikke ville ta imot den friheten i Ånden som Kristus kom med, men som var fornøyd med å være Abrahams ætt etter kjødet.

Men «det Jerusalem som er der oppe», det Jerusalem som den frie kvinnen Sara svarer til, er fritt som hun. Og dette himmelske Jerusalem (Hebr 12,22) er jo mor til alle de sanne troende. Jerusalem der oppe betegner Kristi hellige menighet, som har sitt borgerskap i himmelen. Om den synger sangeren med rette: «Kirken er lik himmerike – men mest lik en barnemor; Herren kaller den sin brud, ved dens melk vokser poder opp som ved bekker vidjeskudd.»

I denne menigheten blir profetordet fra Jes 54,1 oppfylt: «Gled deg, du ufruktbare, du som ikke føder! Bryt ut i jubelrop, du som ikke har fødselsveer! For den enslige kvinne har mange flere barn enn hun som har mannen» (v. 27).

Hos profeten betegner den forlatte og ensomme kvinnen Israel i landflyktigheten i Babel. Hun står i motsetning til Israels menighet før det babylonske eksilet, den «som har mannen» – det vil si den som hadde pakten med Herren i virksomhet gjennom tempeltjenesten. Men først i den kristne menigheten, det åndelige Jerusalem der oppe, det Jerusalem som er fritt i nåden, ble dette løftet om de mange barna oppfylt.

Når apostelen her knytter profetordet til forbildet med Sara, ligger grunnen nettopp i dette: De åndelige barna i Guds menighet blir født ved Guds mektige ord (tilegnet i dåpen ved tro), slik Isak ble født ved Guds løftesord. «Men vi, brødre, er løftets barn, likesom Isak», sier apostelen (v. 28), og det er jubelklang i det ordet.

Abrahams familiehistorie er en underfull historie. I den tar Guds menighet sin begynnelse i skikkelse av en enkelt familie. Men den gir enda en rettledning, som Paulus legger galaterne på hjertet.

Ismael, Hagars sønn, plaget Isak, sønnen til den frie hustruen (se 1 Mos 21,9). Slik er det også nå, og slik vil det fortsette å være mens menigheten går videre. De kjødelige vil forfølge de åndelige, og lovtrellene vil skremme og plage nådens frie barn. Slik forfulgte de vantro jødene alltid Jesu troende med rasende hat. Og slik gjorde også vranglærerne i Galatia da de prøvde å ta fra de galatiske kristne den frimodige gleden i troen på nådens frigjørende kraft.

Men hvilken rettledning gir så Skriften, det vil si Herren gjennom den? «Driv ut trellkvinnen og hennes sønn! For trellkvinnens sønn skal ikke arve sammen med den frie kvinnens sønn» (v. 30). Det var Saras ord til Abraham. Men Gud stadfestet uttrykkelig disse ordene hennes og bød Abraham å lyde henne (se 1 Mos 21,12).

Det lå en guddommelig rettledning i dette: Vi skal vise lovtrellen fra oss. Alt kjødelig lovvesen som formørker nåden, skal ut – først og fremst ut av vårt eget hjerte. For våre egne gjerninger har ikke noe krav på å arve sammen med det livet i nåde som løftet har skapt. Kjødet kan ikke arve sammen med Ånden. Arven vinnes ikke ad kravenes vei, bare ad nådens vei.

Også Ismael ble riktignok til et folk, men ikke til løftets folk. Slik kan et liv som er ført i egen kraft og bygget på egne gjerninger, nok nå langt, verdslig talt og i det ytre. Det kan føre til et skikkelig liv i borgerlig forstand. Men det kan aldri nå så langt at det vinner himmerike, friheten i Gud.

Gud vil ikke at gjerningsvesenet og livet i nåden skal blandes sammen. De skal holdes atskilt, både innvendig i vårt eget hjerte og utad overfor andre. Det kjødelige gjerningsvesenet tar æren fra Gud og fra hans enbårne Sønns verk. Derfor skal det drives ut og må ikke få ha sitt hjem i Guds menighet.

De som vil holde fast ved denne kjødelige lovtrelldommen i egen rettferdighet, vil til slutt bli drevet ut for evig og gå glipp av Guds rike for evig. Om dette ga Herren jødene en alvorlig advarsel da han talte om de mange som skal komme fra øst og vest og sitte til bords med Abraham, Isak og Jakob i himlenes rike, mens rikets barn skal kastes ut i mørket utenfor (se Matt 8,11–12).

Så slutter Paulus denne betraktningen med å slå fast summen av det hele: «Altså, brødre, er vi ikke trellkvinnens barn, men den frie kvinnens.» I dette lå det jo at galaterne snarest mulig skulle vise vranglærerne fra seg, disse åndelige brødrene til Ismael. De skulle vise dem ut av menighetens fellesskap, der de ikke hørte hjemme og ikke hadde rett til å være og skape forstyrrelse.

Nå kan jeg salig være,
Guds barn på ny,
for alle mørkets hærer
for Jesus fly.
Guds barn, Guds barn, å nåde stor,
Guds barn er lykkelig på jord.

404. «Dere er skilt fra Kristus, dere som vil bli rettferdiggjort ved loven» (5,1–12)

I forrige avsnitt talte apostelen i bilde om Kristi troende som den frie kvinnens barn. I tilknytning til det begynner han nå uten bilde å formane dem til å stå fast i den friheten Kristus hadde frigjort dem til, og ikke igjen la seg spenne under trelldommens åk. Ja, dette skal alle Guds barn akte på: å stå fast dag for dag, time for time i denne salige friheten fra lovens dom, som er gitt oss med syndenes forlatelse i Kristi blod. Det er kilden til vår kraft.

Bare av nåden, som er kjøpt på korset og gitt i dåpen, kan vi øse kraft til et hellig liv. I denne rene nådeluften kan et Guds barn puste fritt. Men blir luften grumset og forgiftet av selvrettferdighet og ytre lovvesen, da blir åndedrettet trangt og kraften svinner.

Denne formaningen (v. 1) støtter Paulus (v. 2–6) ved å peke på de skjebnesvangre følgene av det skrittet galaterne ikke var langt fra å ta, nemlig å la seg omskjære. Paulus ser dem liksom stå på kanten av en avgrunn. For hvis de lot seg omskjære som om det var nødvendig til salighet, brøt de jo i virkeligheten med troen på Kristus. Da ga de seg helt inn under loven, men ble dermed også skyldige til å holde hele loven. Da var de i virkeligheten «falt ut av nåden» (v. 2–4).

Det er umåtelig alvorlige ord Paulus her uttaler med hele sin myndighet som apostel («Se, jeg, Paulus, sier dere» – «Igjen vitner jeg»). Men det er jo sannhet. Nåden gir alt – eller ingenting. En kan ikke flikke sammen en rettferdighetsdrakt av Kristus og egne gjerninger.

«For i Ånden venter vi ved tro på det som rettferdigheten gir oss håp om», sier Paulus om de sanne kristne. Etter grunnteksten står det egentlig «rettferdighetens håp», det vil si den arven vi håper på, som følger med rettferdighet for Gud. Ja, slik venter Jesu sanne troende på den, i Ånden ved tro (v. 5), og ikke på noen annen måte.

«For i Kristus Jesus betyr det ikke noe om en er omskåret eller uomskåret, her gjelder bare tro, virksom ved kjærlighet» (v. 6). Det siste føyer Paulus til for å understreke at han med tro mente den levende troen, ikke en død og gold kunnskapstro. Troen er både kilden til håpet (v. 5) og kilden til kjærligheten (v. 6).

Når han har vist denne uforsonlige motsetningen mellom kjødelig lovvesen og troen på Kristus, bryter det igjen fram en sorgfull klage fra hjertet hans. Galaterne hadde en gang gjort en så god begynnelse, men nå var de blitt ulydige mot sannheten. Han spør: «Hvem hindret dere fra å være lydige mot sannheten?» (v. 7).

I v. 8–12 feller han dommen over dem som stod bak dette. «Denne overtalelsen kom ikke fra ham som kalte dere», sier han. Den var ikke av Gud (v. 8). Det var en ond surdeig som hadde trengt inn blant dem. De skulle huske på det ordet som ser ut til å ha vært et ordtak på den tiden (se 1 Kor 5,6): «En liten surdeig syrer hele deigen.» Overfor løgnen gjelder det å vokte seg for selv den minste innrømmelse, om den ser aldri så ubetydelig ut.

Likevel har apostelen fortsatt den tillit til dem i hjertet, i Herren (altså som noe Herren ga ham hvile i), at galaterne innerst inne ville sannheten, og at de bare var bedratt. Hovedskylden lå på forførerne, hver enkelt av dem, og de skulle ikke unngå Guds tunge dom (v. 10).

Av v. 11 går det fram at vranglærerne blant sine løgner også hadde pekt på at Paulus selv i sin tid hadde latt Timoteus omskjære (se Apg 16,3). Timoteus var jo fra de traktene og hadde vært med Paulus fra hans andre misjonsreise av. Dette hadde de tydet som om Paulus fremdeles forkynte omskjærelse. De ville ikke forstå at Paulus bare hadde latt Timoteus omskjære for jødenes skyld (Apg 16,3), for ikke å hindre Ordet i å nå inn til dem, men visselig ikke for salighetens skyld. Omskjærelsen som nødvendig etter Guds vilje hørte fortiden til. Nå, da troen var kommet, var det langt fra Paulus å forkynne den.

Det beste vitnesbyrdet om at han ikke gjorde det, var jo at han stadig ble forfulgt, først og fremst av jødene. For hvorfor forfulgte de ham? Var det ikke nettopp fordi forkynnelsen av korset, ordet om frelse ved Kristi kors uten omskjærelse, var et så bittert anstøt for dem? Hadde han forkynt omskjærelsen i tillegg, ville loven jo ha blitt opprettholdt som nødvendig til frelse, og de selvrettferdige ville ikke hatt noe å ta anstøt av. Men da ville Kristi kors ha mistet sin kraft i forkynnelsen hans, og Kristi soningsdød ville ikke lenger blitt forkynt som frelsens eneste grunnvoll.

I berettiget harme over løgnene til disse vranglærerne og deres skammelige, nedbrytende gjerning uttaler Paulus dette ønsket (v. 12): «Måtte de bare skjære seg fordervet, de som oppvigler dere!» Ordet sikter til å lemleste seg (kastrere seg), slik prestene for gudinnen Kybele gjorde. Hun ble særlig dyrket i Galatia. Paulus ønsker at disse vranglærerne måtte gå så langt at dårskapen deres kunne bli åpenbar for alle som like ukristelig og motbydelig som det åpenbare hedenskapet.

Når djevelen opptrer mer åpent, frekt og utilslørt, narrer han ofte seg selv. For da får menneskene noen ganger øynene opp. Derfor skal vi ikke være lei oss for at de som vil bryte ned, opptrer stadig dristigere. Det hjelper til klarhet når fåreklærne faller av ulven.

Herren hjelpe oss å holde fast ved det vi har av hans ufortjente nåde, så ingen skal ta vår krone.

Stå fast, stå fast, min sjel, i Herrens kriger,
om alt for deg enn brast, du ham ei sviker!

405. Nådens frihet må ikke misbrukes som påskudd for kjødet, men vise seg i et hellig liv som Åndens frukt (5,13–26)

Nå kommer vi til brevets tredje hoveddel. I den første delen hevdet apostelen at hans stilling som apostel hadde full gyldighet (kap. 1–2). I den andre delen gikk han over til å avvise vranglæren om loven og omskjærelsen som en plikt som fortsatt gjaldt (kap. 3,1–5,12). Denne tredje og siste hoveddelen handler særlig om formaninger til et hellig liv. Den sunne lære og et liv i sannhetens hellighet hører sammen. De kan ikke skilles uten at sjelen tar skade.

Paulus begynner med å slå fast at frihet fra loven slett ikke betyr frihet for kjødet. Tvert imot fører den til at den troende går inn i kjærlighetens tjeneste (v. 13). Der ligger frihetens åndelige grense, og nettopp slik fører den kristne friheten i troen til at loven blir oppfylt. «For hele loven er oppfylt i ett bud, i dette: Du skal elske din neste som deg selv!» Vranglærerne ropte så mye på loven. Nå viser Paulus galaterne den rette veien til å oppfylle loven, den eneste veien der det kunne lykkes.

Det kjødelige lovvesenet hadde derimot ført til alt annet enn kjærlighet (v. 15). Det hadde bare ført til at de var blitt splittet innbyrdes og bet og åt hverandre nesten som ville dyr, slik at de stod i fare for helt å ta det åndelige livet fra hverandre. Det var noe annet enn kjærlighetens tjenersinn.

Så viser han dem veien til å seire over «kjødets lyst»: å «vandre i Ånden», eller rettere «etter Ånden», det vil si å la seg drive av nådens Ånd. Da ville de ikke kunne gjøre det de selv ville.

Den sanne friheten består ikke i å følge sin egen vilje – det er trelldom under kjødet. For kjødet og Ånden står hverandre imot, og en kan ikke la seg drive av dem begge på en gang. Velger en å vandre i Guds Ånd, betyr det et brudd med kjødet og en stadig kamp mot kjødet. Da blir spørsmålet ikke lenger: Hva har jeg lyst til? Men: Hvilken vei driver Herrens Ånd meg?

Men å la seg drive av Ånden er det samme som å være fri. Da er en ikke «under loven», men har sitt hjerte i Guds vilje. Det som er et tvingende åk når det heter: «Du skal», blir frihet når det heter: «Jeg vil.» Slik har han (v. 16–18) pekt på den frivillige lydigheten i Ånden som den eneste veien til å få kjødet under føtter

og komme levende ut av lovens trelleåk. Nå går han over til å peke på kjødets gjerninger (v. 19–21). Han sier at de er åpenbare og lette å kjenne igjen. Alle er de tydelig nok stemplet med merket av urenhet, ondskap og egoisme.

Apostelen taler ikke her om kjødets frukter, for det navnet er egentlig for godt for noe som bare har død og tomhet i seg. Han taler om kjødets gjerninger, dets onde bedrifter.

Det han nevner her, faller i hovedsak i fire grupper. Øverst på listen står de seksuelle syndene i alle sine forskjellige skikkelser (v. 19). Deretter kommer det avguderiske vesenet (avgudsdyrkelse, trolldom). Så kommer under ni forskjellige navn alt som hører inn under vrede og hat. Til slutt drukkenskap og fråtsing, mangel på avholdenhet. Apostelen føyer til: «og annet slikt», for det er jo så mye annet i tillegg. Men alle kjødets gjerninger er lette å kjenne igjen, også på det målet de fører mot: Der de får råde, stenger de ute fra Guds rike.

Hvor helt annerledes er ikke det som Ånden virker (v. 22)! Der er det virkelig «frukt», livets frukt med evighetskrefter. Den vokser fram av troens liv i Ånden, slik frukten drives fram av treets liv. Og den er preget av Åndens vesen, slik frukten er preget av treets art.

Der står kjærligheten først, som det båndet som binder hele denne herlige samlingen av hellige dyder sammen (se Kol 3,14). Den hellige kjærligheten har den hellige gleden og freden til søstre, det glade, fredfylte sinnet i samlivet med andre. For her er det jo forholdet til nesten det er tale om. Derfor betegner «fred» her motsetningen til alt det vredesvesenet som ble nevnt i v. 20–21. Men selvsagt beror fredssinnet utad alltid på at en har fred med Gud.

Det fredfylte sinnet har langmodighet i følge med seg, så en gir tid før en går i rette med den som forser seg mot en. Likeså mildhet, godhet og trofasthet, så en er til å stole på og ikke vil svikte. Og saktmodighet, det stille motet til å tåle.[1] Disse åtte av Åndens frukter danner en herlig motsetning til det nihodete uhyret som ble skildret i v. 20–21 (fra fiendskap til mord).

Den niende av Åndens frukter, avholdenhet, står i motsetning til utukten og fylleriet. Avholdenhet består nettopp i ikke å la seg trellbinde av de legemlige driftene, men ved Åndens kraft å kunne holde dem på sin rette plass.

«Mot slike er loven ikke» (v. 23; egentlig «er det ingen lov»). Lovens dom rammer ikke Åndens frukter. Tvert imot er de nettopp lovens oppfyllelse. Kjødet, den syndige lysten, må de som hører Kristus til, nok fortsatt bære på. Men de «har korsfestet kjødet med dets lidenskaper og lyster» (v. 24). Ved troen på Herren Kristus, på grunnlag av dåpen til hans død (Rom 6,3), er kraften fra Jesu død virksom i et Guds barn til å døde det gamle mennesket.

Kjødet har fått sitt knekk, sitt banesår. Det er ikke lenger den herskende makten i et Guds barns liv, men er overgitt til døden med hele sitt vesen: med sine lidenskaper som ligger skjult i hjertedypet, og alle de enkelte lystene som lidenskapene gir seg utslag i.

Slik er sinnet til et troende menneske, det nye sinnet, livet i Guds Ånd. Det er dette sinnet som skal holdes fast i hverdagens liv. Det er meningen med ordet i v. 25: «Dersom vi lever i Ånden, da la oss òg vandre i Ånden!» (egentlig «etter

[1] NB: «ydmykhet».

Ånden»). Grunntekstens ord for å «vandre» betyr egentlig å marsjere, gå fram i fast orden. Det peker på et Guds barns liv som et liv der alt skal underordnes Den Hellige Ånd og helliges helt igjennom av ham.

Til slutt peker apostelen enda en gang på en av kjødets gjerninger, «lyst til tom ære» (v. 26). Den fører til det motsatte av kjærlighet, til et utfordrende, misunnelig vesen overfor andre. Lyst til tom ære er nettopp det motsatte av å være hverandres tjenere i kjærlighet. Og som den tjenende kjærligheten er fullkommenhetens bånd, kan æresyke og forfengelighet kalles båndet som holder all synd sammen. Så visst som grunnsynden i Satans fall var at han ville røve æren fra Gud, så visst er dette en av syndens mest fryktelige ugressplanter. Der den får makt, kveler den den gode sæden og all broderkjærlighet, mens den åpner for alle løgnens krefter.

Det var nok den dype grunnen til at vranglærerne hadde fått så stort innpass hos galaterne: Hjertene deres var kommet bort fra ydmykhetens plass og inn i «lyst til tom ære». Slik var det jo også gått i Korint, som vi har sett i Første Korinterbrev. Guds Ånd minner oss alltid om vår Frelsers ord: «Gå og ta plass nederst!»

406. Formaning til å hjelpe hverandre til rette når noen faller, med et saktmodig sinn, og til å være takknemlige mot dem som lærer oss Ordet (6,1–6)

Den tomme æresyken ser i det skjulte med velbehag på hver svakhet hos nesten og føler en hemmelig glede når han faller. I motsetning til den skal den rette åndelighet nettopp kjennes på at en med saktmodighetens ånd hjelper den broren som snubler, til rette. Samtidig er en våken for at en selv lett kan bli fristet av det samme.

Det greske ordet for å bli «overrumplet» av en synd betyr å bli grepet før en ser seg for, revet med i et fall av kjødet eller Satan. Det betegner altså ikke forherdelsens synder, men fall som kommer av mangel på årvåkenhet. Da gjelder det nettopp å ikle seg kjærlighetens tjenerdrakt og ikke komme som den andres herre. Derfor sier Paulus også: «Ta deg i vare!»

Tenker en: «En slik synd kunne jeg aldri falle i», da er en ikke skikket til å hjelpe noen til rette. Men erkjenner en at det er Herrens nåde som holder en selv oppe, da blir en best frelst fra det kommanderende og overlegne sinnet som det gamle mennesket så lett opptrer med overfor dem som falt.

Til denne formaningen (v. 1) knytter påminnelsen i v. 2 seg: «Bær hverandres byrder.» Kjærlighetens tjenersinn ser ikke på det som tynger nesten, som noe som ikke angår det. Det vil gjerne bære med ham, både når det gjelder nestens syndebyrder – ved å hjelpe ham fram til korset med dem – og når det gjelder sorgenes byrde. Noen ganger kan det ene Guds barnet gjøre byrdene enda tyngre for det andre ved ukjærlig hardhet og bebreidelser i utide. Nei, vi er satt til å bære hverandres byrder.

Apostelen føyer til: «og oppfyll på den måten Kristi lov.» Galaterne gav seg ut for å være så ivrige etter loven. Her er en lov, sier Paulus, som det gjelder å bruke kreftene på, en lov av en langt dypere og mer inngripende art enn å holde løvhyttefest og nymånefester eller la seg omskjære.

Kristi lov er jo det store kjærlighetsbudet, som er lovens sum og kjerne. Den innbyrdes kjærligheten satte han som kjennetegn på sine disipler (Joh 13,34–

35). Og til denne kjærligheten hører det nettopp også å lide med dem som lider (se 1 Kor 12,26: «Om ett lem lider, da lider alle lemmene med»). Den hellige medlidenheten i Kristi fotspor vil gjerne være med og bære nestens byrder. Et hovmodig sinn kjenner ikke dette.

Ydmykheten er vilkåret for å stå i den tjenende kjærligheten overfor nesten. For den som bilder seg inn at han er noe, enda han ikke er noe, lever i hovmodets selvbedrag (v. 3). Dermed er han åndelig ute av stand til å oppfylle Kristi kjærlighetsbud. Nei, la enhver prøve sin egen gjerning (v. 4) og ikke som fariseeren skru seg opp til en innbilt ære ved å sammenligne seg med andre, særlig med dem som faller.

Men prøver en sin egen gjerning ærlig i Guds lys, uavhengig av hvordan det står til med nesten, da får en sin «ros bare for det han selv er» (v. 4). Men da skal en også nok oppdage at vår ros er utelukket (Rom 3,27). Da skal en finne nok som ikke er som det burde være, og da har en ikke råd til å heve seg selv på nestens feil (v. 4). For vi skal ikke ha med nestens feil å gjøre på den måten. Der gjelder det: «Hver skal bære sin egen bør.» Ingen kan velte ansvaret fra seg ved å sammenligne seg med andre slik fariseerne gjør.

Hvor er det ikke en guddommelig visdom i disse to ordene (v. 2 og v. 5): «Bær hverandres byrder» – «hver skal bære sin egen bør». Ordet gir ingen av oss rett til å kreve at de andre skal bære våre byrder, men det legger oss på hjertet å bære de andres byrder i tillegg. Ingen kan med hjemmel i Ordet komme til andre Guds barn og si: «Dere skal bære mine byrder.» Det Ordet legger fram for oss, er det ydmyke sinnet som ser til seg selv, og samtidig det kjærlige sinnet som ser til andre for å være til hjelp for dem.

Men til å bære hverandres byrder hører det også å tjene hverandre med hjelp i timelige ting der det trengs. Ut fra det peker apostelen på at «den som blir undervist i Ordet, skal dele alt godt med den som lærer ham» (v. 6). Grunnteksten har egentlig «ha fellesskap i alle goder». Det rekker noe videre. Ordet stiller altså menighetens lemmer overfor kravet om å vise takknemlighet mot dem som bringer dem Ordets lys og velsignelse. I dette ligger også, og nok i særlig grad, plikten til å sørge for forkynnerens timelige trang og behov, etter Herrens ord: «Arbeideren er sin føde verd» (Matt 10,10).

Det er den tjenende kjærligheten som er grunntonen også i dette avsnittet. Det er den Guds Ånd virker i det troende hjertet, i etterfølgelsen av ham som kom for å tjene. Og rett forstått er det jo slik vi skal takke vår store Frelser for alt han har tjent oss med: ved at vi tjener ham igjen i hans små brødre og søstre.

Vær en velsignelse! Ja, lær oss ligne
deg, kjære Herre, som vi skylder alt,
du, vår velsignelse! Lær oss velsigne
og være verdens lys og jordens salt.

407. «Det et menneske sår, det skal han også høste» (6,7–10)

I v. 7–10 avslutter apostelen formaningen om å bruke friheten rett. Han minner om at livet vårt her i tiden og det vi får ut av det, henger sammen som sæd og høst. Livet vårt er som en utsæd for framtiden. Den som mener han kan leve som han lyster og likevel slippe godt fra det, farer vill. Det er å spotte Gud, sier apostelen, men «Gud lar seg ikke spotte!»

Hvor ofte hører en ikke mennesker midt i sin synd og vantro forsikre at det ikke er noen fare? Det skal nok gå dem godt, og hvis det finnes en himmel, skal de nok komme dit like godt som disse hellige. Men allerede her nede på jorden har Gud gitt beviser nok på at han nok er langmodig, men at det også er grenser for hans langmodighet. Og på den store dagen skal alle visselig erkjenne at sæd og høst svarer til hverandre.

Så gjelder det hva vi sår, og hvor vi sår. Sår vi en ond sæd, en ond vilje, i kjødets onde jordsmonn (grunnteksten har «så i sitt kjød», om jordsmonnet)? Eller sår vi i Åndens jordsmonn en åndelig sæd, en vilje som er rettet mot å la seg drive av Guds Ånd? Kjødets jordsmonn gir bare forgjengelighet i høst, aldri noe annet. Men av Åndens jordsmonn høstes det evige liv (v. 8). Ja, det er forskjell på hvordan kjødet lønner og hvordan Ånden lønner et menneskes streben. Det burde vi tenke over.

Alltid bærer vi sæd ut. Måtte vi da så edel sæd i det hellige jordsmonnet: et liv i bønn og i Guds ord, et liv for Herren. Det er å så i Ånden. Og sås det enn med gråt, skal det høstes med fryderop. Et liv i egoisme, der alt bare går ut på å tilfredsstille eget behag, er å så i kjødet. Da vil en høste død. All glede og all velsignelse visner bort.

«Men la oss gjøre det gode», sier apostelen. Når vi sår hellig sæd i hellig jord, når vi sår i Ånden, gjelder det å holde ut og ikke miste motet og bli trette. Høsten skal visselig komme «i sin tid», det vil si i Herrens tid, selv om det ikke alltid blir i vår tid, den tiden vi hadde tenkt oss.

Men vilkåret for dette løftet er at vi ikke slapper av («så sant vi ikke går trett»). Det samme vilkåret blir uttalt i Hebr 10,35–36. Der er det å «gjøre Guds vilje» med tålmodighet satt som vilkår for å kunne få det som er lovt. Det ligger et dypt alvor i dette.

En kan altså gå glipp av sin høst om en lar hendene synke i motløshet eller lunkenhet.

«La oss derfor, mens vi har tid», det vil si så lenge tiden, nådetiden, er gitt oss til det, så den gode sæden ut. Den tiden vi har fått til det, renner jo fort ut, enten det skjer ved at vi går bort fra denne jorden, eller ved at Herren kommer igjen.

«La oss gjøre det gode mot alle», sier apostelen. La alle vi kommer i berøring med, merke noe av livet fra Guds Ånd gjennom oss, både fiender og venner. «Men mest mot troens egne folk», de som bor i det samme farshuset som vi, Guds husfolk, som Paulus kaller dem i Ef 2,19. Våre brødre og søstre i troen står oss nærmest.

Verden kommer ofte med den innvendingen at en ikke kan vite hvem som er troende. Til det må vi svare at i så fall kunne dette ordet ikke bli adlydt. For det forutsetter at troens egne er til å kjenne og finne.

Hvert kjærlig og sannferdig ord, hver velgjerning for Jesu skyld, ja, hvert vennlig smil og hvert varmt håndtrykk fra et hjerte som drives av Guds Ånd – alt dette er utsæd. Vi sår hele tiden. Lenge etter at et menneske er død, kan det han sådde, fortsatt bære høst også her på jorden, høst i etterslekten. Hvor sørgelig å etterlate seg en ond høst blant barn og kjente, minner som bare kan virke ondt!

Men hvor langt kan ikke på den andre siden en god utsæd rekke i sine velsignede følger! De som arbeidet i Guds rikes tjeneste med troskap og selvfornektelse, sådde gjennom selve arbeidet sitt – ja, gjennom sitt eksempel alene – en sæd som hundrevis av år etter bar en høst av velsignelse, av hellig tilskyndelse og oppmuntring for kommende slekter.

Men framfor alt må tanken vår ende hos ham som bar den dyre, blodige tåresæden ut for oss uten å bli trett. Også han skal høste, og hans høst er hver den som lot seg frelse og selv kom til å så i Ånden.

Så da i Ånden med frimodig mot –
Gud gir veksten og frukten god –
så ut velsignelse der du går,
dag etter dag, ja, år etter år,
og høsten skal nok bli rik.

408. Vranglærerne søkte sin egen ære, men Kristi kors er apostelens eneste ros (6,11–18)

Vi kommer nå til slutten av brevet. Her innskjerper apostelen enda en gang for galaterne den dype grunnforskjellen i åndelig retning mellom vranglærerne og ham selv, en forskjell så stor som mellom mørke og lys.

Apostelen begynner med å si (v. 11): «Se, hvilket langt brev jeg har skrevet til dere med egen hånd.» Slik har den danske bibeloversettelsen det. Men det kan også oversettes: «Se hvor store bokstaver jeg bruker (her i slutten), når jeg skriver til dere med egen hånd.»

Av 2 Tess 3,17 går det fram at Paulus pleide å avslutte brevene sine med egen hånd. Resten av brevet skrev gjerne en skriver (se Rom 16,22, der den troende Tertius sier at han har skrevet ned brevet for apostelen).

Oversetter en: «Se, hvilket langt brev», har Paulus denne gangen skrevet hele brevet med egen hånd. Oversetter en derimot: «Se hvor store bokstaver», betyr det at Paulus selv har skrevet slutten av brevet med sperret, uthevet skrift. Da legger det særlig vekt på denne slutten. Den var altså ikke bare skrevet med apostelens egen hånd, men med særlig uthevede bokstaver.

Så avdekker han vranglærernes dypeste grunnskade: De «søker å ta seg godt ut i kjødet». Derfor ville de tvinge galaterne til å la seg omskjære. Slik kunne de selv slippe all den forfølgelsen fra jødenes side som en klar bekjennelse til korsets evangelium alltid førte med seg. De ville altså bevare sin ære overfor den jødiske verden og slippe å lide (v. 12).

Apostelen nevner enda en grunn til vranglærernes framferd (v. 13). De ville også skaffe seg ære ved å kunne rose seg av at de hadde fått galaterne til å ta imot omskjærelsen. I virkeligheten var det slett ikke av iver for loven i seg selv. De holdt den jo ikke selv. De byrdene de ville legge på galaterne, hadde de slett ikke tenkt å bære selv. Altså igjen egen ære og egen ros – i sannhet et uhyggelig spor.

Hvor helt annerledes var ikke det sporet Paulus fulgte! Han søkte bare én eneste ros, og det var «vår Herre Jesu Kristi kors» (v. 14). Vranglærerne var så redde for å bekjenne seg helt og fullt til dette korset, fordi de fryktet følgene. Men Paulus hadde ikke gått av veien for det som fulgte med korset. Tvert imot hadde han latt korsets kraft gjennomtrenge hele livet sitt, slik at verden og han

var blitt som korsfestet, som døde for hverandre. Verdens vesen var dødt for ham, og han var også død for verden. Det han elsket og levde for, var ingenting for verden.

Slik må det være til alle tider. Det store tegnet på at en synder har sett all sin egen ros utelukket og gitt Lammet og dets sår all æren, er at korset har ført til et avgjort brudd mellom oss og denne verden. Det gjelder både verden utenfor oss og ikke minst verden inne i oss, slik at det gamle er forbi og alt er blitt nytt. For det som betyr noe, er «en ny skapning» (v. 15), et nytt liv i Kristus Jesus, ikke omskjærelse eller forhud, ikke om en har vært jøde eller hedning.

Så avslutter apostelen med å lyse «fred og miskunn» over alle dem som «går fram etter denne rettesnor», grunnregelen i Guds rike slik han har uttalt den i v. 14 og 15: Kristi kors, med det livet som springer ut av det, som den eneste frelsesveien og vår eneste ros. Fred og miskunn kan bare dale ned over dem som har søkt ly i skyggen av Jesu kors.

Hva mener apostelen med tillegget «og over Guds Israel»? Noen forstår det om den delen av Israels folk som hadde kjent sin besøkelsestid. Apostelen ville i så fall særlig vise at det bare var Israel etter kjødet han bekjempet, ikke Israels folk som helhet, slik jødene ville beskylde ham for.

Det mest sannsynlige er likevel at det skal forstås åndelig om alle Guds sanne barn, enten de er jødekristne eller hedningekristne. Det er altså en nærmere forklaring av hva han mener med dem som går fram etter den rettesnoren og regelen han har pekt på i v. 14–15, Kristi kors' vei. Så sant alle troende er Abrahams barn etter Ånden, er de også Guds Israel.

I v. 16 er skillet satt med stor bestemthet. Apostelen lyser ikke fred og miskunn over alle i fleng, men bare over Guds sanne barn.

Når det gjelder dem som plaget ham med sine kjødelige lovspørsmål, ber han om å bli spart for mer besvær heretter. Det gjør han med den hellige retten til en mann som er prøvet i Herrens tjeneste. (Noen oversetter også «for øvrig» og tenker da på det vantro Israel etter kjødet. Paulus ville ikke ha noe besvær med dem, som om han med evangeliet sitt var skyld i at de ble forherdet.)

Denne bønnen om at galaterne ikke skulle volde ham mer besvær med det jødiske lovvesenet og plage hjertet hans, støtter han på at han jo bar «Jesu merketegn» på sitt legeme. I oldtiden var det vanlig i Østen at det ble brent et merke inn i trellene for å vise hvilken herre de tilhørte. Det er dette Paulus har for øye. Kristus var jo hans Herre, og det var hans ære å være Kristi tjener. Merketegnene han bar for Jesu skyld, må være arrene og de andre merkene etter sår og mishandling som han hadde lidt i sin gjerning som apostel (se 2 Kor 11,23–25).

Særlige merker bar han nok etter steiningen i Lystra (se Apg 14,19). I sannhet hadde Paulus vist at han var rede til å lide for Jesu navns skyld. Men når han hadde så mange lidelser utenfra, kunne han vel vente at hans åndelige barn ikke også skulle fortsette å legge lidelse på ham.

Det siste ordet han har til dem (v. 18), uttrykker kjærligheten hans til dem. I kjærlighetens håp kaller han dem fortsatt brødre. Han ønsker dem at vår Herre Jesu Kristi nåde, som øyet deres liksom var blitt formørket for, virkelig måtte

være med deres ånd. Det er mulig at det er sagt i motsetning til vranglærernes falske tale om at troen på Kristus skulle vise seg ved omskjærelse på det ytre kjøttet. Men kanskje betegner «med deres ånd» bare en større inderlighet i nådeønsket enn det vanligere «med dere».

Galaterbrevet er i sannhet et av de brevene der nådens rene luft liksom møter oss aller sterkest. Det er godt for hvert Guds barn å lese det igjen og igjen, så forholdet mellom lov og evangelium ikke skal bli formørket for oss. I vårt kjød er det så mye som vil komme med sitt eget. Vi trenger å komme opp på disse høydene der luften er så ren og klar. Der blir dette – av nåde ved troen alene – pustet inn i hjertene våre med kraft. Styrket ved nåden kan vi så øve oss i å vandre denne nåden verdig og «tjene hverandre i kjærlighet» (Gal 5,13).

Galaterbrevet og Romerbrevet ligner hverandre mye, fordi den samme grunntonen blir slått an like sterkt i dem begge. Gud være takk for hver stråle fra livets lys som han har gitt oss gjennom «apostlenes lære» (Apg 2,42)!

Om Carl Asschenfeldt-Hansen

1856–1934

Carl Asschenfeldt-Hansen (1856–1934) ble født 28. juni 1856 i Bov ved Flensborg i Sønderjylland. Han var sønn av en prest og vokste opp i Højslev ved Skive. Han tok teologisk embetseksamen i København i 1879. Som ung huslærer på Refsnæs fikk han et åndelig gjennombrudd gjennom vennene i Indre Mission.

Han var prest på Lolland og i Sæby, og fra 1892 til 1896 reiste han som predikant for Indre Mission i Danmark. Senere var han sogneprest i Slemminge-Fjelde, i Nørre Nissum, der han også ledet seminaret, og til slutt i Gjern-Skannerup. Han hørte til kretsen rundt Vilhelm Beck og var en utpreget vekkelsespredikant, luthersk og bibeltro. Han satt i styret for Det Danske Missionsselskab, ledet Sømandsmissionen og redigerte flere misjonsblader.

Hovedverket hans er «Fra Guldgruben. En Bibelforklaring», en gjennomgang av hele Bibelen for vanlige bibellesere, skrevet alene i årene 1894–1905. Han ville, som han sa, «veksle de større sedlene i mindre mynt», det vil si gi menigheten det beste av bibelforklaringen i en enkel og varm form. Hver betraktning har et lesestykke og en utlegning som ofte ender i et salmevers. Verket ble trykt i mange opplag og var mye brukt også i Norge. Han døde i Langå 27. mars 1934.